SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
27/2016
9. júl 2016

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845 VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

KEĎ SA SRDCIA DOBRÝCH ĽUDÍ PRAJNE OTVORIA Strana 4.

ANAKONDU TREBA STÁLE VÝDATNE PRIKRMOVAŤ... Strana 5.

POSLANEC KAROL FARKAŠOVSKÝ O KULTE NEGATÍVNEJ INFORMÁCIE Strana 6.

SENZAČNÝ ČIERNY HUMOR SPISOVATEĽA PETRA VALA Strana 9.

KŇAZ – SATIRIK ĽUDOVÍT GAŠPAR BY SI AJ DNES PRIŠIEL NA SVOJE Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Slovenská republika si každoročne 5. júla štátnym sviatkom pripomína svojich kresťanských patrónov a vierozvestcov – svätých bratov Cyrila a Metoda. Deň slovanských vierozvestcov je 5. júla štátnym sviatkom aj v Českej republike. Pod názvom Deň slovanskej písomnosti a kultúry slávia sviatok sv. Cyrila a Metoda 24. mája v Ruskej federácii a Ukrajine. Štátnym sviatkom pod názvom Deň Cyrila a Metoda je 24. máj i v Bulharsku. Pápež Ján Pavol II. v decembri 1980 vyhlásil svätých bratov Cyrila a Metoda za spolupatrónov Európy a tento cirkevný sviatok sa slávi 14. februára.

Slovensko oslávilo 1 150. výročie príchodu svätého Cyrila a svätého Metoda na svoje územie v roku 2013. Svätí bratia Cyril a Metod odovzdali podľa prešovského pomocného gréckokatolíckeho biskupa Milana Lacha našim predkom zrozumiteľným spôsobom slovo. „Odovzdali nám vieru v reči ľudu. Slová nie napísané na vode, ako hovoril svätý Cyril-Konštantín, ale písmenami – hlaholikou," zdôraznil biskup Lach pri okrúhlom výročí pred tromi rokmi. Sviatok svätého Cyrila a Metoda nie je podľa neho oslava prázdneho mýtu, ale vďačnosť za to, že patríme vďaka nim medzi európske národy.

Predseda údajne liberálnej SaS Richard Sulík však tento názor vtedy nezdieľal. Štátny sviatok na deň svätých Cyrila a Metoda je podľa neho neprimeraný. Ako povedal, to, že k nám priniesli písmo, je významná udalosť. „Ale keby ho nedoniesli oni, doniesli by ho iní. Voľný deň je neprimeraný," vyhlásil Sulík s tým, že potom treba oslavovať aj toho, kto vynašiel koleso, mobil alebo čísla. Podľa Sulíka na Cyrila a Metoda „treba pamätať a byť im vďačný", ale stačil by na to aj pamätný deň, ktorý by bol podľa neho primeraný. Nevedno, koho má za patróna pán Sulík, ale jeho postoj k slovenským tradíciám je podľa všetkého nie veľmi liberálny, skôr radikálne odmietavý.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

R - 2016032

NEOGRAFIA

www.neografia.sk

ISSN 0862-8823 27

9 770862 882007

Kongres slovenskej inteligencie v Ľubochni prijal podnetné memorandum

Po rokoch vystúpil na verejnosti V. Mečiar

Viliam KOMORA – Foto: Dušan LAJČIAK

V Ľubochni v hlavnej dvorane historického Kollárovho domu sa 29. – 30. júna 2016 uskutočnil Kongres slovenskej inteligencie (KSI). Jeho účastníci zvolili nových členov výboru, za predsedu výboru zvolili Mgr. Petra Štrelingera, novými hovorcami sa stali PhDr. Martin Lacko, PhD., a ThLic. Mgr. Viliam Komora, PhD., do vedenia zvolili aj ďalšie osobnosti. Delegáti prijali Memorandum Kongresu slovenskej inteligencie.

Počas dlhého, plodného, náročného, ba miestami až búrlivého rokovania odznelo viacero referátov. Hlavný príspevok spisovateľa, novinára a doterajšieho hovorcu Mgr. Petra Štrelingera priblížil KSI a obdobie od zasadnutia na Donovaloch v roku 1992 po súčasnosť. Prejav primátora Ružomberka gen. MUDr. Igora Čombora, PhD., bol zameraný na problematiku slovenských kúpeľov a oživenie slovenského zdravotníctva. Na rokovaní prvýkrát na verejnosti vystúpil po dlhých rokoch bývalý predseda vlády Slovenskej republiky a hlavný tvorca modernej slovenskej štátnosti JUDr. Vladimír Mečiar.

Kladenie zakladného kameňa na sanatórium osobností v Ľubochni.

■ ŠTÁTNICKÁ ANALÝZA

V široko koncipovanom analytickom príspevku V. Mečiar bez akéhokoľvek písomného podkladu prezentoval problematiku minulosti, súčasnosti a budúcnosti tak SR, Európy, ako aj sveta s objavným zameraním, programom a víziou. Historik PhDr. Martin Lacko, PhD., priblížil M. M. Hodžu ako osobnosť slovenského medzivojnového politika a jeho víziu Únie či Federácie Stredoeurópskych štátov. Vysokoškolská pedagogička prof. PhDr. Mária Machalová, CSc., prezentovala problematiku výzvy k človeku dneška z hľadiska myslenia, prežívania a konania na prospech života. Odborník na problematiku výchovy a vzdelávania, publicista PhDr. Ľubomír Pajtinka predstavil víziu slovenského školstva a význam vzdelávania pre národ i jednotlivca. Diplomat a bývalý veľvyslanec SR vo viacerých štátoch PhDr. Marián Servátka, CSc., uviedol skúsenosti z propagácie slovenského kúpeľníctva a Slovenska ako málo známej turistickej destinácie v Bielorusku. Národohospodár a ekonóm Ing. Viliam Oberhauser, CSc., sa kriticky zameral na transformáciu Slovenska a možnosti reakcií na vývoj ohrozujúci svojbytnosť Slovenska a slovenskú štátnosť. Doc. Ing. Ján Dudáš, DrSc., sa zaoberal východiskami z krízového stavu slovenského školstva. Kresťanstvo ako nádej pre Slovensko bola téma vystúpenia JUDr. Jána Jurana, odborníka na kresťanské a náboženské vzťahy v spoločnosti. Prof. MUDr. Jozef Kafka, DrSc., predstavil rozčlenenie SR podľa národnej identity. Odzneli aj ďalšie referáty a množstvo diskusných príspevkov, ktoré budú publikované v pripravovanom zborníku.

■ ZALOŽENIE SANATÓRIA

Predseda KSI Peter Štrelinger oznámil založenie prvého sanatória pre významné osobnosti Slovenska, ktoré bude v Ľubochni. Účastníci kongresu v ďalšom priebehu tu odhalili a poklepali jeho základný kameň. Petra Štrelingera za jeho iniciatívy ocenila samospráva tejto liptovskej obce udelením ocenenia a čestného občianstva, ktoré mu odovzdal starosta Ľubochne Ing. Peter Dávidík.

Program moderovali Mgr. Peter Štrelinger, Ing. Marián Tkáč, PhD., a gen. MUDr. Igor Čombor, PhD. Pracovnú časť rokovania spestril bohatý umelecký program so zaujímavými vsuvkami, spomeňme aspoň hru na fujare Petra Štrelingera či recitácie básní od tej úvodnej Mgr. Alexandry Staňovej či Jozefa Šimonoviča, ktorého Mor ho! bolo viac než úderné a výstižné. Program spestril doc. Juraj Sarvaš gratuláciou k meninám novému predsedovi KSI básňou Jána Smreka Bacardi, kvarteto Hravé struny prednieslo veselé folklórne tóny, ktoré doplnili tradičné tanečné choreografie folklórneho súboru Liptov z Ružomberka.

Kongres slovenskej inteligencie zavŕšil výlet a exkurzia do Ľubochnianskej doliny, na svoje si prišli delegáti a hostia aj gastronomickými zážitkami pri opekaní či grilovaní miestnych špecialít, ako aj guláša, a ich konzumáciou. Ani pri tom však nechýbali analýzy a diskusie k problematike histórie, súčasnosti a budúcnosti našej spoločnosti a kultúry.

Prijaté memorandum a schválené nové orgány Kongresu budú pracovať na pozitívnom, prínosnom, podnetnom programe pre budúcnosť slovenského národa a Slovenskej republiky, no predovšetkým budú hľadať východiská zo súčasnej negatívnej spoločenskej, politickej a celkovo negatívnej kultúrnej situácie v širšom spoločenskom kontexte.

3 OTÁZKY PRE:

Mgr. Ľubicu JANEGOVÚ, manažérku kultúry v hlavnom meste

Staré mesto má svoje tradície

● Kultúrne letá dnes máme takmer v každom meste či mestečku. Čím je to bratislavské výnimočné? V akom pomere umenia ku komerčne ladeným zábavným podujatiam je uspôsobený jeho program?

Staré Mesto je špecifickou a zároveň unikátnou mestskou časťou. Je centrom nielen Bratislavy, ale aj celého Slovenska. Spravidla je prvým a často i posledným kontaktom turistov so Slovenskom. Má svoju históriu a svoje tradície. Staromestské kultúrne leto patrí k jednému z nosných podujatí mestskej časti a zvyčajne sa odohráva na troch pódiách. Pokiaľ ide o pomer, každé pódium je predurčené na iný žáner. Zatiaľ čo na nádvorí Primaciálneho paláca sú to divadlá a profesionálne koncerty, Hviezdoslavovo námestie je určené na promenádne komorné koncerty.

● Letná kultúra je už v plnom prúde. Ktoré doterajšie podujatia sa stretli s najväčším ohlasom?

Staré Mesto otvorilo Staromestské kultúrne leto v sobotu 2. júla veľkolepým programom. Bubnovačka stredovekých mníchov, odovzdanie historického kľúča, hra na gajdy a tamboril, šermiarske zápasy, škótsky metlový tanec, írska hudba v podaní Irish Celtic Session, skrátka vstup do staromestskej fiesty s nasledujúcim gala programom Novej Scény, kde účinkovali Patrik Vyskočil, Peter Makranský, Mirka Partlová či Ján Slezák s klavírnym sprievodom Matúša Ferka.

● Na čo zaujímavé sa počas leta môžu ešte tešiť návštevníci nášho hlavného mesta?

Zaujímavých programov bude určite viacero. V rámci Staromestského česko-slovenského divadelného festivalu sa predstavia každú stredu české a slovenské divadlá nielen na nádvorí Zichyho paláca, ale aj na Hviezdoslavovom námestí a pre deti v Medickej záhrade každý pondelok. Vystúpi Túlavé divadlo, divadlo Astorka, ale aj La Komika, GUnaGu, české divadlo MALÉhry, Buranteater, Divadlo Tramtárie, Komedianti na káře. Pre seniorov sme aj tento rok pripravili obľúbené tanečné zábavy na letnej terase hotela Carlton, no a Medická záhrada už akosi prirodzene patrí deťom.

Zhováral sa Maroš M. BANČEJ,
Foto: autor

V SNN 28–29/2016 SI PREČÍTATE

- Organizátori Národných matičných slávností v Komárne tvrdo finišujú s prípravami
- Svedok a aktér doby z terchovskej osady Laluhovia o vzniku slovenskej štátnosti
- Pripomenieme si zabúdané výročie prijatia Deklarácie o zvrchovanosti Slovenska

Vzdelávací systém o zločinoch komunizmu cudne mlčí

Mimovládne organizácie žiadajú nápravu

Text a foto: Eva ZELENAYOVÁ

Predseda NR SR Andrej Danko po návšteve Múzea holokaustu v Seredi vyslovil požiadavku, aby sa návštevy koncentračných táborov a viac informácií o holokauste stali súčasťou vzdelávacieho procesu na slovenských školách. Miesta zločinov proti ľudskosti sú silným citovým impulzom a dokážu zanechať nezabudnuteľnú stopu azda v každom návštevníkovi. Preto sa 29. júna stretli v Jozefínskej knižnici slovenskej štátnosti Matice slovenskej signatári listu predsedovi NR SR Andrejovi Dankovi, v ktorom ho žiadajú, aby Slovenská republika zriadila v leopoldovskej väznici alebo na inom mieste múzeum obetí komunizmu a aby sa jeho návšteva stala povinnou súčasťou vzdelávania mládeže.

Signatári argumentujú tým, že v roku 1996 prijala Národná rada Slovenskej republiky zákon č.125/1996 Z. z. o nemorálnosti a protiprávnosti komunistického systému, ktorým sa spoločnosť mala vyrovnať s totalitným komunistickým režimom, zodpovedným za „cieľavedomé ničenie tradičných hodnôt európskej civilizácie, národných a náboženských práv, za úmyselné porušovanie ľudských práv a slobôd, za justičné zločiny vykonané v politických procesoch, za teror vykonaný proti nositeľom iných názorov, než aké zodpovedali učeniu marxizmu-leninizmu, za devastáciu hospodárstva, za zničenie tradičných princípov vlastníckeho práva, za zneužívanie výchovy, vzdelávania, vedy a kultúry na politické a ideologické účely“.

■ PRIDALI SA HISTORICI

Na texte listu sa dohodli všetci organizovaní politickí väzni komunistického režimu a ďalšie občianske združenia, vrátane Slovenského historického ústavu Matice slovenskej.

V liste sa konštatuje, že „na Slovensku boli po druhej svetovej vojne zriadené koncentračné tábory na internáciu osôb nepohodlných pre komunistický režim. Išlo predovšetkým o kňazov a rehoľníkov. Boli ich tisíce. Aj tieto miesta by mali slúžiť na výchovu našich detí, lebo sú úzko späté s našou identitou, duchovným odkazom predkov a našou historickou pamäťou“. Signatári listu poukazujú na fakt, že „od nástupu komunistov k moci v bývalom Česko-Slovensku evidujeme 250 tisíc politických väzňov. Popravených bolo 241 osôb a 400 osôb bolo zastrelených na úteku cez Železnú oponu“.

■ POVINNÉ NÁVŠTEVY

Pripomínajú, že „členovia organizácií politických väzňov počas organizovaných stretnutí so študentmi v školách s prekvapením berú na vedomie absolútnu neznalosť mládeže o tomto období našich dejín. So znepokojením pozorujeme nárast ľavičiarskeho extrémizmu tolerovaného spoločnosťou. Šíri sa nielen odhaľovaním pamätníkov kontroverzným pohlavárom totalitného komunistického režimu, ale aj z televíznych obrazoviek, a dokonca aj prostredníctvom niektorých ústavných činiteľov“.

„Za nijakých okolností nesmieme pripustiť návrat a obnovu totalitných systémov v akejkoľvek podobe,“ vyzývajú predsedu Národnej rady SR a predsedu SNS Andreja Danka. A preto ho žiadajú, aby sa pričinil o to, aby sa súčasťou vzdelávacieho procesu stali povinné návštevy pamätných miest na zločiny komunistického režimu.

Predstaviteľ organizácie politických väzňov Ján LITECKÝ ŠVEDA na stretnutí signatárov výzvy.

Ocenenia vedcom, ktorým treba zablahoželať za dielo a prínos pre štát

Vrcholná vedecká inštitúcia oceňovala

Ivan BROŽÍK – Foto: internet

V atmosfére politických udalostí v Európskej únii a teroristického útoku v Istanbule akosi „neprerazila“ na verejnosť informácia o tom, že vlajková loď slovenskej vedy – Slovenská akadémia vied (SAV), udeľovala výročné ceny. Udelila ich jednotlivcom i kolektívom za vedu a výskum, ako aj za popularizáciu vedy.

Predseda SAV Pavol Šajgalík na margo udalosti pripomenul, že „vieme identifikovať tých najlepších a mali by sme štartovať novú etapu prístupu k Cenám SAV, aby od nás nedostali len ocenenie, ale aj adekvátnu podporu vo všetkých smeroch“.

■ SVETOVÉ KAPACITY

Nie náhodou, ale naopak zásluhou veľmi poctivej práce v oblasti ochrany kultúrneho dedičstva pred útokom baktérií, ale aj ochrany kvality tradičných slovenských potravín pomocou štúdií ich mikrobiálnych komunít získal Cenu za vedecko-výskumnú činnosť kolektív pracovníkov Laboratória environmentálnej a potravinovej mikrobiológie pod vedením Domenica Pangalla z Ústavu molekulárnej biológie SAV.

Predseda SAV Pavol ŠAJGALÍK odovzdáva výročnú cenu Oľge PECHÁŇOVEJ.

Slovensko má mimoriadne významných vedcov, svetom uznávané kapacity, menej však známych vo svojej vlasti. Prečo, to je téma na iný príspevok a zamyslenie. Medzi takých rozhodne patrí Michal Novák z Neuroimunologického ústavu SAV, celosvetovo uznávaný vedecký pracovník a jeden z najvýznamnejších vedcov, ktorí sa venujú Alzheimerovej chorobe. Okrem iného založil neuroimunológiu ako nový vedný odbor na Slovensku a v rámci svojej vedeckej kariéry spolupracoval s viacerými nositeľmi Nobelovej ceny.

■ DIAMANT Z ÁLP

Ocenenie SAV putovalo zaslúžene aj do Oddelenia vied o spoločnosti a kultúre SAV. Prevzal ho Peter Bystrický z Historického ústavu SAV za monografiu Pes v mytológii, náboženstve a folklóre v staroveku a stredoveku.

Ďalší nositelia ocenení boli už z oblasti medzinárodnej vedecko-technickej spolupráce. Konkrétne Marián Janák z Ústavu vied o Zemi SAV a spoluriešiteľ Martin Nosko z Ústavu materiálov a mechaniky strojov SAV a tiež Vlasta Sasinková z Chemického ústavu SAV. Cenu si prevzali za prácu na prvom náleze diamantu v juhovýchodných Alpách. Rovnako aj Oľga Pecháňová z Ústavu normálnej a patologickej fyziológie SAV za výskum úlohy oxidu dusnatého v kardiovaskulárnych ochoreniach.

Vrcholná slovenská vedecká inštitúcia si všimla a vysoko ohodnotila aj prácu svojich mladých vedcov. Cenu pre mladého vedeckého pracovníka si prevzal Juraj Lieskovský z Ústavu krajinnej ekológie SAV za koordináciu prestížneho medzinárodného programu NASA. Akadémia ocenila aj šiestich popularizátorov vedy z prostredia akadémie aj mimo nej.

VŠIMLI SME SI

Poslanec NR SR Ľuboš Blaha sa prostredníctvom Facebooku pochválil: „Na eurovýbore práve drvivá väčšina poslancov schválila môj návrh na zriadenie parlamentnej komisie na boj proti fašizmu. Podľa uznesenia európskeho výboru budem predsedom tejto antifašistickej komisie, pričom členmi môžu byť poslanci z celej NR SR, ako aj odborníci a aktivisti v boji proti pravicovému extrémizmu, ktorých počas leta oslovíme. Naprieč politickým spektrom.

Hľadanie nového nepriateľa

Poslanec Marian Kotleba sa ma pýtal, či môže byť členom aj on. Odpovedal som mu, že jedine ak by chcel bojovať sám proti sebe, ale že mu tento masochizmus neodporúčam. O členstve v komisii rozhoduje výbor, teda nie, fašisti neprejdú. Do 21. septembra, čo je Medzinárodný deň mieru, predložím personálne obsadenie komisie. Bojujeme proti náckom! Stop fašizmu!“ Toľko status Ľ. Blahu, ktorý na otázku, aké budú kompetencie komisie a čo bude mať v náplni práce, odpovedal: „Komisia je poradný a iniciatívny orgán výboru pre otázky týkajúce sa boja proti fašizmu a ďalším formám extrémizmu, vrátane tých subjektov, ktoré relativizujú holokaust a utrpenie obetí nacistického režimu v rokoch 1933 až 1945, ako aj jeho satelitov. Hlavným cieľom činnosti komisie je predchádzať vzniku predsudkov, stereotypov a nenávistných prejavov podmienených národnostnou, rasovou, etnickou, náboženskou a inou podobnou neznášanlivosťou, ako aj zabrániť vzniku a šíreniu postojov a aktivít smerujúcich k podpore rasizmu, xenofóbie a ostatných foriem intolerancie. Komisia bude monitorovať vzostup neofašistických a krajne pravicových subjektov v členských štátoch EÚ a podporovať opatrenia na boj proti fašizmu v rámci medziparlamentnej spolupráce.“

Nuž, nech sa páči, poslaneckej iniciatíve sa medze nekladú. Nejde tu však zo strany poslanca, otvorene sa hlásiaceho k marxizmu, celkom cielene iba o vytváranie obrazu akéhosi virtuálneho nepriateľa, ktorý reálne zatiaľ neexistuje? Fašizmus je smrteľne nebezpečný, ale taký bol aj komunizmus, ktorý stál na ideológii marxizmu...

(rkh)

Karikatúra Andrej MIŠANEK

Európsku úniu treba radikálne politicky reformovať

Rezignuje Donald Tusk v Bratislave?

Negatívne nálady proti spoločnej budúcnosti v EÚ sa ďalej rozširujú. O identitu budúcej Európy sa bojuje na viacerých frontoch. Kým schválenie Brexitu spôsobilo v Londýne politické zemetrasenie a odchod z premiérskej pozície oznámil David Cameron, v Bruseli zatiaľ zostáva všetko po starom. Rezignovať zo svojho postu odmietol nahlas šéf Európskej komisie Jean-Claude Juncker a tento krok nenaznačil ani predseda Európskej rady Donald Tusk.

O pár mesiacov však môže dôjsť k výmene na poprednej funkcii. Práve druhý menovaný môže mať dni zrátané. Snahy o jeho stiahnutie z funkcie prichádzajú z jeho rodného Poľska. O Tuskovom odchode hovoril aj podpredseda europarlamentu Ryszard Czarnecki. Aj podľa neho nesie za Brexit zodpovednosť vedenie inštitúcií EÚ.

„Je to porážka EÚ, preto by predstavitelia jej vedenia mali minimálne požiadať o vyslovenie dôvery,“ povedal Czarnecki, ktorý tvrdí, že „povstanie davu“ vyvolala arogancia, pohŕdanie a zasahovanie do vnútorných záležitostí iných krajín.

Šéf Európskej komisie Juncker rezignovať neplánuje. „Rád by som vám osviežil pamäť. Komisia referendum nevyvolala. Tí, ktorí musia vyvodzovať závery, sú tí, čo ho vyvolali. My sme to neboli. Pracovali sme na podmienkach na spravodlivú dohodu, ktorú následne jednomyseľne prijalo dvadsaťosem členov EÚ,“ tlmočil Junckerove slová hovorca komisie Margaritis Schinas.

„Dnes je to o nás, o tom, čo chceme urobiť s našou jednotou a ako sa pripraviť na prechodné obdobie pre odchod Británie,“ uviedla litovská prezidentka Dalia Grybauskaite s tým, že národní lídri sa musia zamerať na to, na čom záleží občanom, a nie na to, čo zaujíma politické elity. Podľa nej to znamená riešenie imigrácie a hospodársky rast.

Podľa Európskej rady pre zahraničné vzťahy v najbližších rokoch sa môže konať v jednotlivých európskych štátoch mnoho ďalších referend. Paneurópske spoločenstvo poukazuje na to, že tzv. protisystémové strany majú v sledovaných štátoch spolu 1 329 kresiel v národných parlamentoch. Voličov si získavajú podobnými témami ako utečenecká kríza či odpor proti reguláciám z Bruselu. Myšlienky referend však nie sú cudzie ani stranám, ktoré presadzujú zotrvanie ich krajiny v EÚ. Príkladom je Škótska národná strana, usilujúca sa o druhé národné referendum o nezávislosti od Veľkej Británie. Polročné predsedníctvo Slovenska v Európskej rade môže byť dosť horúce.

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

ČO INÍ NEPÍŠU

R. FICO víta J. C. JUNCKERA.

NÁZORY

Kto zodpovedá za Brexit?

Roman MICHELKO

Top témou uplynulých dní sa bez pochybností stal Brexit. Je to udalosť, ktorá rok 2016 poznačí najviac – minimálne v európskej politike. Ako to v takýchto prípadoch býva zvykom, prieskumné agentúry zlyhali, resp. výsledok odhadli, ale presne v opačnom garde. Príčin bolo, samozrejme, viac.

Kampaň sa na britské pomery niesla v znamení tej najhrubozrnnejšej demagógie. Nigel Farage všetko postavil na lži o tom, koľko Británia odvádza do spoločnej európskej kasy, cudne však zamlčal, koľko si berie naspäť. O bonuse, ako je napríklad bezbariérový prístup na najväčší a najbonitnejší trh na svete, samozrejme, pomlčal tiež. Vo všeobecnosti nie je celkom možné matematicky spočítať ekonomickú výhodnosť členstva Británie v Európskej únii, zohľadniac aj mnohé iné faktory (už spomenutý prístup na európsky trh, transfer disciplinovanej a relatívne slušne kvalifikovanej pracovnej sily a množstvo ďalších externalít), a preto v kampani prevládli emocionálne faktory nad jasnými argumentmi. Faragova téza, že ak Británia vystúpi z Európskej únie, pôjdu tieto prostriedky na zdravotníctvo, sa ukázala ako nesplniteľné klamstvo. Z rovnakého vrecka je varovanie, že prisťahovalci z Európskej únie, ktorých sú v Británii približne tri milióny (najviac prekážala poľská diaspóra), sú záťažou pre britský sociálny systém. Celkom sa pritom obišiel fakt, že, naopak, takmer dva milióny Britov žijú v Európskej únii – najviac v Španielsku, ktoré je obľúbenou destináciou britských dôchodcov.

Treba zdôrazniť, že téma utečencov z Blízkeho východu či zo Severnej Afriky v Británii, ktorá nie je súčasťou Schengenu, a teda sa na ňu nevzťahujú utečenecké kvóty a ani jej nehrozili absurdné pokuty, nehrala v kampani veľkú rolu. Euroskeptikom prekážala najmä skutočnosť, že vláda jej veličenstva nemá nijaké páky na reguláciu pracovnej sily z Európskej únie.

KOMENTÁR

Kampaň žila už spomínanými témami a dlhodobo sa vyvíjala mierne na prospech priaznivcov Brexitu. Zlom nastal po vražde labouristickej poslankyne Jo Coxovej, známej obhajkyne zotrvania Británie v Európskej únii. Šok z vraždy, ako aj z extrémnej vyhrotenosti kampane nakoniec viedli k tesnému preferenčnému náskoku priaznivcov zotrvania v Európskej únii. Keď však prišlo na lámanie chleba, volili britskí voliči v Anglicku a vo Walese Brexit na rozdiel od kozmopolitného Londýna, Škótska či Severného Írska, ktorí boli väčšinou za zotrvanie v EÚ.

Chybou priaznivcov zotrvania v spoločenstve bolo to, že kampaň postavili najmä na ekonomických argumentoch, tie sa však nakoniec ukázali ako menej podstatné. Väčšina voličov sa nerozhodovala podľa toho, či je členstvo v Únii viac či menej ekonomicky výhodné, ale či si Briti budú o svojich veciach rozhodovať sami, alebo značnú časť svojej legislatívy (napriek mnohým trvalým britským výnimkám) zveria do rúk eurobyrokratom, ktorých na najvyšších postoch Európskej únie reprezentujú eurokreatúry ako Juncker, Schulz či Tusk. Práve takéto osôbky sa stali hlavnými maskotmi za Brexit a výrazne euroskeptikom uľahčovali prácu. Aj prvé reakcie, najmä Junkera, v tom zmysle, že to EÚ Británii poriadne osladí, svedčia o absolútnom nepochopení procesov, ktoré viedli k vystúpeniu Británie z EÚ, ako aj o obrovskej ľudskej malosti jej čelných predstaviteľov.

Junkerovo zupácke myslenie má, samozrejme, jasný cieľ – Britániu za jej drzosť exemplárne potrestať, aby sa zastavil prípadný, viacerými politikmi avizovaný domino efekt: Geert Wilders – Holansko, Marine Le Pen – Francúzsko. Británia však nie je Grécko, na ktorom sa „euroelity ukájajú“ už nejaký ten rôčik, a jej vystúpenie v prípade vzájomných schválností bude rovnako bolieť EÚ, ako aj Britániu.

Preto je oveľa pravdepodobnejší konsenzuálny vývoj po vzore Nórska či Švajčiarska. Teda že Británia bude naďalej prispievať do rozpočtu EÚ (vznikne akási obdoba nórskych fondov), plus mínus sa zachová voľný pohyb osôb a kapitálu. Môžeme predpokladať, že v prípade extrémnej situácie si Británia vyrokuje možnosť na obmedzený čas zaviesť kvóty na pracovnú silu z EÚ alebo bude občanov EÚ znevýhodňovať pri čerpaní sociálnych dávok, ale v zásade zmeny budú skôr evolučné než revolučné.

Rokovania o vystúpení Británie z EÚ budú trvať dva roky a celkom jednoznačne budú ako téma dominovať nášmu predsedníctvu v Rade EÚ. Paradoxne to môže pomôcť nášmu kandidátovi na šéfa OSN Lajčákovi osvedčiť sa ako krízový manažér, čo pri konečnom rozhodovaní o obsadení tohto prestížneho postu môže dosť zaváži.

Slovensko i Európu tak čakajú ťažké, ale veľmi zaujímavé roky.

Údaje, ktoré mrazia aj v lete

Ivan BROŽÍK

Spomínať dnes už takmer prachom zabudnutý výrok politika o vláde „blbej nálady“ nie je práve populárne. Ani pre meno autora výroku – Václava Havla, ale ani pre jeho samotnú podstatu. „Blbá nálada“ by totiž v štáte, ktorý sám seba definuje ako sociálny a ešte aj demokratický, jednoducho byť nemala. Naopak, mala by v ňom byť atmosféra normálna až slušná. Tak ako je to bežné a slušné napríklad v severských štátoch Európy. Jednoznačný suverén medzi milovníkmi života je napríklad Dánsko, aj keď počet samovrážd v Európe je absolútne najnižší v Taliansku. Taliani si svoje problémy asi vykričia, vyhádajú a potom rozriedia v kvalitnom vínku. Slnko pridá endorfíny a chuť do života sa vráti...

„Blbá“ slovenská nálada z pohľadu dobrovoľného vzatia si života na Slovensku je čoraz „blbšia“. Za posledných šesť až sedem rokov sa zhoršila takmer dvojnásobne. Nejde o nejaké „hausnumerá“, vychádzajme zo zistení Národného centra zdravotníckych informácií. Život u nás rozhodne nie je med lízať a svoje o tom vedia – podľa nedávno zverejnených

POZNÁMKA

čísel – občania vo veku nad päťdesiat rokov a mladí ľudia vo veku okolo tridsať rokov. Relatívne psychicky vyrovnaní a spokojní aspoň ako-tak so životom bez nutkania si ho vziať je u nás iba generácia medzi tridsiatimi piatimi rokmi a spomínanou päťdesiatkou. Teda pätnásť rokov z celého života. To je očividne málo! Tak akosi iba štvrtina či dokonca len pätina celého života.

Ak dáme priestor suchej a mrazivej štatistike, potom podľa nej v roku 2015 zomrelo v SR následkom dokonanej samovraždy 592 osôb, čo predstavuje 10,9 na stotisíc obyvateľov. Z hľadiska pohlavia dlhoročne dominujú muži (497) a ženy tvorili šestnásť percent. Celkový počet samovrážd sa oproti predchádzajúcemu roku zvýšil o dvadsaťpäť. Vzrástol aj počet pokusov o samovraždu z 822 na 859 (15,8 na stotisíc obyvateľov), z toho 268 ich bolo definovaných ako demonštratívne. Pri samovražedných pokusoch mierne prevažujú muži (441) s podielom päťdesiatjeden percent.

Určite pri čítaní týchto údajov čakáte aj na regionálne podiely a vopred tušíte, že situácia bude najhoršia v regiónoch „hladových dolín“. V tomto odhade sa však mýlite. Pri porovnaní krajov trvalého bydliska bol najvyšší výskyt samovrážd síce v Banskobystrickom kraji (16,7 na stotisíc obyvateľov kraja), pričom hranicu celoslovenského priemeru prekročil aj Nitriansky (13,6) a Bratislavský kraj (13,0), ale samovražedné pokusy sa najčastejšie vyskytli medzi osobami s trvalým pobytom v Bratislavskom (28,9 na stotisíc obyvateľov kraja), Trnavskom (25,4) a Trenčianskom kraji (21,8). Košický kraj môžeme považovať za fenomén, pretože sa vymyká všetkým trendom a zdá sa, že podľa spomínaných ukazovateľov samovražedných nálad či tendencií v tomto kraji sú pomerne spokojní, ak nie až šťastní ľudia.

Na zamyslenie je znepokojujúce zistenie, že najčastejšie si berú u nás život ľudia so stredoškolským vzdelaním, invalidní dôchodcovia, dôchodcovia a osamelo žijúci občania.

Niečo tu teda nie je v poriadku. V podstate všetci vieme, čo to je. Nízke alebo nijaké príjmy, nemožnosť uplatniť sa na trhu práce, aj keď neustále počúvame o tom, koľko zamestnancov už dokonca na Slovensku chýba. Ďalej je to skepsa a sklamanie zo života po dosiahnutí päťdesiatich rokov a neschopnosť vyrovnať sa so situáciou, keď sme odkázaní na pomoc iného. A, samozrejme, nezvládnutie ekonomických prekážok pri vstupe do života.

O tomto by sa naozaj mlčať nemalo!

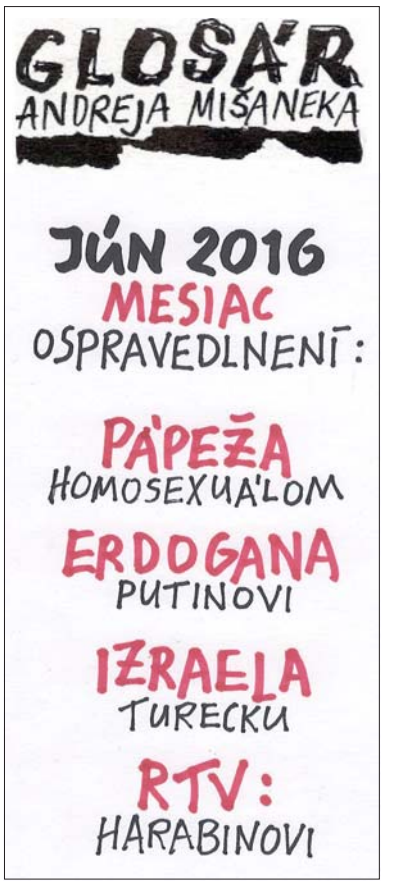

AKO BOLO, ČO BOLO

Za chirurgom Milanom Očenášom

Peter VALO

V júni ma zarmútila správa, že vo veku osemdesiattri rokov po ťažkej chorobe skonal primár Milan Očenáš. Zoznámili sme sa viac-menej náhodou. Bývalý direktor Rooseveltovej nemocnice Michal Bucek, ktorý sponzoroval moju knižku Čierny humor v bielom plášti 1, sa rozhodol, že ju pokrstíme počas Kongresu úrazovej chirurgie na Táľoch. Za krstného otca vybral svojho niekdajšieho primára Milana Očenáša a povedal mi: „Keď budeš písať ďalšiu knižku, iste ti porozpráva do nej nejaký zaujímavý príbeh.“

Z doktora Očenáša sa vykľul znamenitý rozprávač. Na počkanie vysúkal viacero skvelých epizódok zo svojich afrických pôsobení, najprv v Tunise a neskôr v Južnom Sudáne či v Burundi, kam sa vybral po odchode do penzie. Osem rokov pracoval v ťažkých tropických podmienkach. Spočiatku operoval v rozpadávajúcom sa chirurgickom stane. Jeho skvelé rozprávania spôsobili, že som v priebehu roka namiesto jednej epizódky napísal celú knižku s názvom Chirurg, čo porážal šamanov. Vďaka pomoci primára Rada Gajdoša ju vydali k šesťdesiatemu výročiu Oddelenia úrazovej chirurgie v Banskej Bystrici, ktoré primár Imrich Hudec (Milan Očenáš mu asistoval) založil o sedemnásť rokov skôr, ako niečo podobné vzniklo v Bratislave.

Milan Očenáš hovoril aj o najťažších chvíľach s nadhľadom. Usmial sa nad situáciou, keď ako dlhoročný „srdciar“ odpadol pri operácii, kolegovia zo „sály“ ho vzkriesili a on operoval ďalej. Akíže to boli kolegovia? Len takí, akých si vycvičil z miestnych „intelektuálov“, čo absolvovali „štyri triedy ľudovej“. Pracoval v krajine, kde je žena podradný tvor. Nezápasil len s tropickými chorobami, úrazmi či jedovatými hadmi, ale aj s hlúpymi zvykmi, biedou a vrodenou lenivosťou domorodcov. Po návrate ho známi nespoznávali. Africké dobrodružstvo urobilo z tlstého, mrzutého, málovravného človeka štíhleho, usmiateho, priateľského a zhovorčivého optimistu. Tak sme ho zažili aj my pri stretnutiach v Cisárskej akadémii Marca Aurelia na Psiaroch. Odkedy sme mu udelili titul DoktorHororuSkaza, nevynechal nijaké naše podujatie.

Priateľ Milan pridobre poznal Afriku, preto bol proti súčasnému migrantskému šialenstvu. Tvrdil, že Afrike treba pomôcť v Afrike, a sám z vlastných peňazí zaplatil štúdium viacerým sirotám a deťom chudobných rodičov.

Na sklonku života využil svoj rozprávačský talent a bohaté životné skúsenosti vo vlastnej relácii internetového rádia Slobodný vysielač. Jeho spolubesedníkom býval Boris Koróni, ktorý o ňom povedal: „Znie to neuveriteľne, ale každá jedna relácia s pánom doktorom Milanom Očenášom bola pre nás takou malou oslavou. Bol totiž jedným z mála hostí, ktorý vždy prišiel do relácie osobne. A to aj vtedy, keď už mal vážne podlomené zdravie. Mohol urobiť reláciu pokojne cez telefón, z pohodlia vlastného domu, ale on nikdy túto možnosť nevyužil. Raz povedal, že sa v našej spoločnosti cíti ako v oáze... a ja som si to od neho mimoriadne vážil. Vždy, keď sa u nás ocitol, či už preto, že mal reláciu, alebo sa len zastavil na pol ceste z nákupu, vždy to nabralo rovnaký spád. Zakrátko boli všetky stoličky okolo jeho stola obsadené tými, čo počúvali jeho historky z Afriky, úsmevné zážitky z lekárskej praxe, či jeho, neraz veľmi kritické názory na politické a spoločenské dianie. Bol to mimoriadne rozhľadený a inteligentný človek. Ale niekedy aj veľmi nešťastný z toho, čo okolo seba videl. Viem to, aj keď o tom verejne nikdy nehovoril. Pán doktor nám v rádiu bude mimoriadne chýbať. Ak sa niečo udeje v Južnom Sudáne, v Burundi, v Ugande alebo v Tunisku... neviem, koho si zavoláme do relácie. Pretože niekoho s takými skúsenosťami, aké mal s čiernym kontinentom on, nepoznáme. Mával u nás pravidelnú reláciu s názvom Očenáš, ktorý nie si na nebesiach. Žiaľ, už jej ďalší diel spolu neurobíme. Ale ktohovie, možno sa tam hore nájde niekto šikovný, kto bude spolu s naším pánom doktorom v nej pokračovať, aj keď s mierne upraveným názvom. Tak teda, Očenáš, ktorý si na nebesiach – odpočívaj v pokoji.“

SEBAOBRANA

„Správajú sa horšie ako potkany," vyhlásila bardejovská komunálna poslankyňa Eva Kučová na adresu niektorých Rómov v meste. Takéto radikálne slová znamenali vyvrcholenie sporu o odpredaj budovy bývalého Centra voľného času a o odmenách pre konateľov mestských spoločností v Bardejove. Radnica historického mesta na východe Slovenska sa totiž rozhodla predať schátranú budovu aj s pozemkom. Na diskusii vystúpil aj miestny bloger Štefan Drevenák, ktorý namietal voči predaju majetku. Podľa neho sa tak mesto pripraví o časť svojej histórie.

Negatív a pozitív

„Vy sa nestarajte do našej kultúry, ale radšej sa starajte o to, aby ste nemali pred bytom bordel," mala Dreveňákovi odkázať regionálna politička Kučová. Zvláštny spor vyvrcholil o niečo neskôr na sociálnej sieti, kde si obe strany nič nedarovali a písomne si vzájomne nakladali. „Ujovi Ňaňovi (teda primátorovi mesta Borisovi Hanuščákovi – poznámka redakcie) nesiahate ani po členky, tak si vaše ústa neotierajte o jeho meno, radšej sa postarajte o to, aby vaši súkmeňovci nerobili neporiadok okolo kontajnerov, aby sa správali ako ľudia, a nie ako potkany...," hnevala sa v statusoch na sociálnej sieti poslankyňa Kučová.

Primátor mesta Boris Hanuščák sa k záležitosti veľmi vyjadrovať nechcel. Nebude vraj žiadať od političky ospravedlnenie ani vysvetlenie jej slovníka. Celú kauzu, napriek tomu, že sa ho dotýkala, odmietal komentovať. „Primátor nepozná obsah tejto diskusie a zásadne sa k diskusiám na sociálnych sieťach nevyjadruje," odkázal po niekoľkých dňoch B. Hanuščák po šéfovi svojej kancelárie Jozefovi Guligovi. Po ďalšej výmene názorov ukončila Kučová spor tým, že pána Dreveňáka nazvala výrazom „primitívny cigán", ktorý mieša „múku s krúpami".

Aby sme nemiešali múku s krúpami, treba pripomenúť, že v Bardejove nie je všetko také napäté. Vďaka snahám mnohých ľudí vieme uviesť aj pozitívny príklad spolupráce majority a menšiny. V rómskej osade Poštárka-Bardejov je už od 1. januára 2006 Základná škola s materskou školou blahoslaveného Zefyrína, ktorej zriaďovateľmi sú Saleziáni dona Bosca – Slovenská provincia. Škola vychováva a vzdeláva deti a žiakov od materskej školy až po 4. ročník ZŠ. Cieľom je pripraviť žiakov po vzdelanostnej úrovni tak, aby mohli čo najplynulejšie pokračovať v štúdiu na druhom stupni ZŠ, a vychovávať žiakov v duchu myšlienok dona Bosca.

„Ak chceme s Rómami dosiahnuť čo i len najmenší pokrok, musíme ich vzdelávať. Škola poskytuje vzdelanie, výchovu, mimoškolskú činnosť, osobný záujem učiteľa o žiaka a jeho záujmy," povedal jeden z hlavných pedagógov školy riaditeľ Peter Hasidlo a dodal: „Žiaci majú v poobedňajších hodinách rôzne krúžky a pre 1. a 2. ročník ZŠ je zriadený školský klub detí, teda družina. Žiaci musia pokračovať v plnení povinnej školskej dochádzky na mestských školách. Odozvy z niektorých škôl sú povzbudivé. Systematická práca má vždy význam, a pri práci s Rómami zvlášť. K cieľu smerujeme postupne, malými krokmi." Veru, k pozitívnym výsledkom sa dá dospieť iba trpezlivou a systematickou prácou. Hulákanie a urážky ešte nikdy nič dobré nepriniesli.

Robert LANDIS

Trdielko – alebo ako vyčariť úsmev na tvári ťažko trpiacich detí

Keď sa srdcia dobrých ľudí otvoria...

Zhováral sa Stanislav MOŠOVSKÝ – Foto: archív OZ

Správca Matice slovenskej Maroš SMOLEC daroval kolekciu knižných publikácií občianskemu združeniu Trdielko, ktoré sa venuje podpore ťažko chorých detí. S predsedníčkou združenia Ing. Ľubicou ŠOVČÍKOVOU, PhD., sme sa porozprávali o dojímavom príbehu nezištnej pomoci.

● Ako a prečo vzniklo Trdielko?

Náš príbeh sa začal, keď nášmu synčekovi Marcelkovi v deviatom mesiaci života diagnostikovali na očkách zhubný nádor. Celý svet sa nám vtedy obrátil naruby. Zmocnila sa nás bolesť, strach, beznádej. Synček absolvoval šesť cyklov chemoterapií. Na vlastnej koži sme si prežili útrapy rodiny s ťažko chorým dieťaťom, tortúru dlhodobých pobytov v nemocniciach, ktoré ani zďaleka neboli vybavené tak, aby deťom a ich rodičom tie bolestivé chvíle aspoň trochu uľahčili. A práve táto životná skúsenosť nám vnukla myšlienku zabojovať o to, aby sa srdcia dobrých ľudí otvorili a aby sme spoločnými silami vyčarili aspoň to malé, čo môžeme, a to úsmev na tváričkách ťažko chorých detí. Začali sme sa venovať pomoci druhým – činnosti, ktorá človeka naplňa šťastím. Po istom čase, v úsilí rozšíriť tieto aktivity, sme v roku 2014 založili občianske združenie pod názvom Trdielko – pomoc ťažko chorým deťom. Cieľom združenia je podporovať deti trpiace tými najvážnejšími, často nevyliečiteľnými chorobami – a ich rodičov – formou materiálnej a finančnej pomoci počas ich liečby a života.

● Kde všade pomáhate a akým spôsobom?

Na začiatku sme zorganizovali zbierku dojčenských potrieb pre JIS-ku martinskej nemocnice, kde detičky bojujú o život v inkubátoroch. Vyzbierali sme vtedy vyše dvesto kusov dojčenského oblečenia, zavinovačiek, plienok. Neskôr sme oddeleniu mohli venovať kočík, v ktorom prevážajú deti na vyšetrenia, teplé deky i plienky. V spolupráci so Strednou školou požiarnej ochrany MV SR a s profesionálnymi hasičmi a policajtmi sme koordinovali odber krvi pre tri detičky, ktoré ju súrne potrebovali po transplantácii kostnej drene, a veľa iných aktivít.

Ing. Ľubicu ŠOVČÍKOVÚ pohlo k charite nešťastie vo vlastnej rodine.

Poskytujeme materiálnu pomoc detičkám a ich rodičom, kde je dieťatko onkologický pacient alebo trpí inou závažnou chorobou, prevažne DMO, a rodina je vo finančnej tiesni. V našom programe pomoci dnes evidujeme vyše tridsať onkologických detí a jedenásť inak ťažko chorých detí. Najmladšie dieťatko v našej starostlivosti je polročný chlapček a najstaršie sedemnásťročná slečna. Každý týždeň pribúdajú nové deti. Každý prípad starostlivo preverujeme, aby sme do programu pomoci zapojili len deti a rodiny, ktoré sú na to odkázané. Detičkám v našom programe pravidelne posielame balíky s oblečením, kozmetikou a hračkami.

Raz za štvrťrok navštívime oddelenia detskej onkológie a hematológie fakultných nemocníc v Bratislave a v Košiciach, kde vždy nesieme kozmetiku, potraviny, hračky pre deti a nikdy nezabudneme na rodičov – prinesieme im kávu, čaj, trvanlivé potraviny, dezinfekčné a čistiace prostriedky, knižky a veci dennej potreby, ktoré si inak musia kupovať sami. Dieťatká takto aspoň na chvíľku zabudnú na svoje trápenie, keď sú celý deň pripojené na pípajúce prístroje, ktoré regulujú dávky chemoterapie či fyziologického roztoku. Tešia sa, keď sa môžu aspoň na chvíľku pohrať s novou hračkou, porozprávať svoje želania a túžby.

Horšie je, keď sú leukopenické s veľmi nízkou imunitou, vtedy k nim nemôžeme prísť, majú veľmi sprísnený režim, aj rodič je pri nich po celý čas v ochrannom rúšku a von môže vyjsť len v ochrannom zelenom plášti. Je to nesmierne náročné na psychiku detského pacienta aj jeho rodičov. Preto Trdielko – vďaka našim darcom – na oddelení detskej onkológie v Košiciach kompletne vybavilo detskú herňu hračkami, knižkami, spoločenskými hrami. V Košiciach aj v Bratislave herne pravidelne dopĺňame pastelkami, farbami, modelovacou hmotou a podľa potreby samozrejme hračkami. Rozbehli sme v súčasnosti viac projektov, nadviazali sme trebárs spoluprácu s Transplantačnou jednotkou kostnej drene v Bratislave a na 2. júla pripravujeme do areálu Reštaurácie pod Hôrkou pri Michalovciach prvé stretnutie onkorodiniek. Detičky tam budú môcť aspoň na chvíľku opustiť nemocničné prostredie a spolu so súrodencami a rodičmi prežiť krásny deň v prírode.

● Veríme, že váš príbeh povzbudí mnohých, aby tiež obetovali kúsok svojho pohodlia a blahobytu a pomohli trpiacim deťom. Ako vám môžu pomôcť?

Naša organizácia pomáha zatiaľ len materiálne. Najviac potrebujeme pre rodinky dezinfekčné a čistiace prostriedky, kozmetiku vhodnú na citlivú pokožku, detské zubné kefky a pasty, vlhčené utierky, vatové tyčinky a tampóny. Vítané by boli vitamíny, najmä vitamín C a probiotiká. Deti milujú hračky. Pre prísne hygienické predpisy to však musia byť nové hračky a také, čo sa dajú dezinfikovať; povezme plyšové hračky nie sú použiteľné. Najobľúbenejšie sú stavebnice, bábiky, autíčka... Detičky rady maľujú a kreslia. Veľmi ich poteší i krásna knižka, ktorá im spríjemní dlhý čas strávený v nemocnici. Veci možno zaslať priamo k nám do Trdielka, my ich podľa potreby rozdelíme a doručíme pacientom. Môžete samozrejme pomôcť aj finančne na účet Trdielka. Za akúkoľvek pomoc dopredu ďakujeme a zaväzujeme sa poskytnúť ju tým deťom, o ktorých vieme, že ju najviac potrebujú.

TRDIELKO:
pomoc ťažko chorým deťom, občianske združenie,
IČO : 42391032

Sídlo: Benice 5, 038 42 Príbovce, okr. Martin, Slovenská republika

Číslo účtu združenia: IBAN : SK4583300000002500736398
SWIFT/BIC : FIOZSKBAXXX
www.trdielko.sk

O ČOM JE REČ

EXSTRES

Peter ŠTRELINGER

Po Brexite je všetko ináč, povedal by možno aj Vladimír Mináč, keby žil. Škoda, že ho tu už nemáme, tohto výborného prozaika, bravúrneho štylistu, polemika, esejistu, aj pohotového autora stĺpčekov v denníku Pravda. Spomínam si znovu na tú odpornú likvidáciu, ktorú naňho nachystali v Slovenskej televízii, presnejšie v Televíznom klube mladých (TKM). Za všetkým bola skupinka ľudí, paradoxne, ktorým Mináč ako predseda Matice slovenskej pomohol: moderátor Peter Princ a režisér Jozef Kaiser sa za matičné peniaze dostali na exkluzívne cesty do sveta. Tie cesty presadil Vladimír Mináč, veď čo mali kedy spoločné Kaiser a Princ s Maticou? No netreba im zas uprieť, že boli výborní televízni publicisti. Vlado Mináč mal nos na kvalitu. Preto napríklad pristal aj na to, že jeho satirický román Výrobca šťastia upravia do divadelnej podoby Lasica a Satinský. A bola to vtedy bomba, aj keď socializmus sa už otriasal na hlinených nohách. Lasica a Satinský podobný majsterštuck urobili aj v prípade upravenej hry Jána Soloviča Plné vrecká peňazí!

Vráťme sa však na začiatok našej glosy: Lasica a Satinský sa svojim podporovateľom neodvďačili dobre. Po prevrate sa tvárili, že Mináč a Solovič pre nich nič neznamenajú. Vo svojej slávnej relácii Ktosi je za dverami mohli týmto dvom spisovateľským esám vrátiť, čo mali požičané. Ale čerta starého. A tak sa najmä Vladimír Mináč ocitol na tom nechutnom pranieri, kde si z neho robil dobrý deň akýsi Nič. Neskôr sa z tohto „nímanda" vykľul jeden z protagonistov, ktorí spolu s Pavlom Démešom organizovali po strednej a východnej Európe „farebné revolúcie". Samozrejme že nie zadarmo, ale za americké doláre! Ako sa vraví: „Poturčenec horší Turka!"

Slovensko nie je Rusko, na jeho čele nikdy nebol prezident s autoritou ako Putin. Ani nijaký predseda vlády si netrúfol (ako Putin) zakázať na Slovensku mimovládne organizácie, bohato dotované z amerických peňazí. Matadori, ktorí v nich pôsobili a pôsobia, sú všeobecne známi: Bútora a Čútora, Mesežnikov, Gyarfášová, Zora Bútorová, Magda Vášáryová, Šútovec a ďalší... Naposledy sa pod zástavou americkej ambasády angažovali pred parlamentnými voľbami pri organizácii pofidérneho učiteľského štrajku. Ale vláda ani jej bezpečnostné a tajné služby akoby si nevšímali nekalú činnosť týchto koryfejov v cudzích službách. Keby sme chceli byť celkom presní, mohli by sme ich činnosť pomenovať ako vlastizradu. Voľakedy sa za takúto protištátnu aktivitu zatváralo. Dnes sa tým aktivisti chvália, robia verejné prednášky, svoje think-tanky (mozgovne), kde mladých ľudí navádzajú a učia, ako možno rozvrátiť vlastný štát. Myslím si, že takúto prácu, škodiacu vlastnému štátu, vlastnému národu, vlastným ľuďom, nemožno robiť donekonečna. Zvlášť, ak chce štát prosperovať, nemôže si vydržiavať rozvracačov! Neviem si to predstaviť, že by ktosi robil podobnú činnosť v USA. CIA a FBI by mu rýchle klepli po prstoch a označili by to určite ako špionáž, teda spoluprácu s cudzími tajnými službami!

Slovensko sa, myslím si, aj v tomto pomaly dvíha na nohy a „mimovládky" nepochybne čoskoro zaspievajú svoju „labutiu pieseň". Jednak ich americké organizácie prestanú platiť za slabé výkony a možno sa aj vlastné bezpečnostné sily (SIS?) pozrú na podstatu ich „škodenia". Veľmi sa na to teším, a aj keď sa to zdá absurdné, verím, že sa títo „šampióni slobody" poberú buď do krajiny svojich chlebodarcov, alebo sa vrátia k svojmu pôvodnému povolaniu učiteľov, zaháľačov v SAV, či skončia na nejakých zastrčených „flekoch" ministerstiev, využijúc svojich vplyvných kamarátov.

Európska únia stratila po Brexite jedného z najmocnejších a najbohatších členov. Nastáva okamih, keď sa aj nám na Slovensku treba zamyslieť ako ďalej: ostať v EÚ a vyčkávať, kedy sa úplne rozpadne? No ukazuje sa aj lepšia, nádejnejšia cesta: zamávať EÚ na rozlúčku čím skôr a vytvoriť spolu so susednými štátmi strednej Európy silné súštátie: Úniu stredoeurópskych štátov, ako navrhoval ešte pred druhou svetovou vojnou politik európskeho formátu – Milan Hodža. Zišlo mi na um, že toto naše rozhodnutie by sa mohlo nazvať EXSTRES (exodus stredoeurópskych štátov).

Bude historicky prvé slovenské predsedníctvo historické?

Na krásnom modrom Dunaji

Historicky prvé polročné slovenské predsedníctvo v Rade Európy sa odohráva skutočne v historicky výnimočnom čase. Veď ani politici a ani obyvatelia nemajú ilúzie ani o Únii, ani o jej schopnosti strategicky predvídať. Napokon aj spoločná mena euro obyvateľov viac rozdeľuje, ako spája. A po prvý raz sa má Únia zmenšiť, a nie ako doteraz rozširovať. Napriek tomuto času bez ilúzií udržať v chode mechanizmus Európskej únie je to výnimočné nielen pre slovenskú diplomaciu, ale aj pre slovenské sebavedomie viac ako kedykoľvek predtým. Bude veľa akcií, veľa protokolu, ale aj veľa roboty.

Dušan D. KERNÝ – Foto: internet

Je to aj generačné. Staršie generácie majú možnosť porovnať ten obrovský rozdiel medzi príslušnosťou k táboru reálneho socializmu a vtedajšími slovenskými možnosťami vplývať na jeho chod. Jediný výrazný slovenský pokus sa skončil príchodom pol miliónovej armády. Pre mladú generáciu je to však dnes otázka masového odchodu za pracovnými príležitosťami. Mimo Slovenska je veľa ľudí, prekonáva to len čas vysťahovalectva za monarchie či za prvej čs. republiky. Ale rovnako to vyľudňuje veľké oblasti Slovenska.

Slávnostný program k začiatku predsedníctva Slovenska Európksej únii v bratislavskej Redute.

■ BRUSEL BEZ AUREOLY

Aj keď sme videli a ešte uvidíme v Bratislave popredných predstaviteľov Únie, osobitne predsedu Európskej komisie či Európskeho parlamentu, po prvý raz to budú politici s otrasenou pozíciou a autoritou. Po prvý raz nemajú aureolu európskych vodcov, ale politikov, ktorí pochybili a ktorí musia zápasiť o zotrvanie. A paradoxne práve to nám umožní vidieť za oponou udalostí a protokolárnej slávy realitu politikov, ktorí potrebujú radu, medzi iným aj našu. Nikdy sme nečakali, že takto ako rovný s rovným budeme s nimi hovoriť. Lenže tu ide najmä o to, čím teraz my Slováci prispejeme k úspešnému chodu celého obrovského mechanizmu Únie, ktorý hľadá a naliehavo potrebuje odpovede.

Pre realistov je to však aj čas doteraz najlepších vzťahov s Českom a Maďarskom, ale zároveň čas konca ilúzií o tzv. európskych hodnotách. V tomto polroku sa výrazne môže v organizačnom chode prejaviť schopnosť slovenského diplomatického manažmentu, ale aj politiky. Mimoriadny význam má fakt, že práve v tomto polroku bude pri tom po prvý raz strana so starými historickými koreňmi – Slovenská národná strana. A konečne po štvrťstoročí éry štátnosti má príležitosť získať a upevniť si medzinárodnú legitimitu, ale aj autoritu a rešpekt dovnútra štátu. Pre reálne uvažujúcu slovenskú verejnosť to hrá významnú úlohu. Z celého polročného procesu môže práve táto parlamentná strana vzísť ako dôležitý stabilný domáci i zahraničný partner pri riešení naliehavých problémov, ktorým Európska únia čelí.

■ RUŠNO V PARLAMENTE

Časť najmasovejších stretnutí bude práve na parlamentnej pôde. Kým väčšina najviditeľnejších rokovaní bude v Bruseli, pokiaľ ide o parlamentnú úroveň, najviac ich bude v Bratislave. Pokiaľ ide povedzme o parlamentné výbory jednotlivých členských štátov, ktoré sa venujú európskym záležitostiam, tak na ich stretnutie do Bratislavy má prísť okolo tristopäťdesiat poslancov plus špičkoví odborníci. Na tejto pôde sa nastaví proces, ako postupovať po odchode Británie, pretože sa posilní možnosť sociálnejšej Európy. Práve to Briti doteraz vždy blokovali. Práve stretnutie týchto výborov jednotlivých parlamentov bude jednou z dominánt slovenského predsedníctva, na pôde NR SR bude sedem veľkých podujatí. Je to dôležité preto, že národné parlamenty sú obchádzané samotnou Európskou komisiou, napríklad pri rokovaní zásadnej dohody medzi EÚ a USA. A, samozrejme, ide o to, aby Európska komisia neobchádzala ani samotný Európsky parlament. Na stole je okrem toho úloha, ako a či posilniť národné štáty a v čom treba posilniť federalizmus Únie. Práve do značnej miery neverejne pripravovaná zásadná investičná a obchodná zmluva medzi EÚ a USA zjednotila najrozličnejšie kluby v europarlamente – zhoda vo výhradách voči postupu komisie, najmä pokiaľ ide o obchádzanie národných parlamentov, sa opiera o veľmi širokú podporu.

Slovenský polrok môže prispieť k atmosfére, keď sa začne podporovať viac sociálne Únia, teda zároveň aj taká, ktorej občan rozumie. Môže podporiť atmosféru, v ktorej si ľudia uvedomia škodlivosť liberálnej politiky Európskej komisie, diktátu úspor a výdavkových škrtov najmä v sociálnej oblasti. Tento polrok je veľkou príležitosťou a azda aj školou pre slovenské médiá. Jeden príklad za všetky – pri referende v Škótsku v roku 2014 bolo toľko rečí o škótskych separatistoch a nacionalistoch a dnes sú to tí istí Škóti, ktorí chcú referendum za zotrvanie v Európskej únii.

Doterajšie nemecké výdavky na armádu sa majú prudko zvýšiť

Anakondu treba stále výdatne kŕmiť

Nemecké výdavky na armádu v čase narastajúcich neistôt sa majú zvýšiť o miliardy eur. Tento cieľ postavila pred ekonomický výbor vládnej kresťansko-demokratickej strany CDU kancelárka Angela Merkelová.

Dušan D. KERNÝ – Foto: youtube.com

„Nemecko nemôže tak dramaticky vo výdavkoch na armádu zaostávať za Spojenými štátmi americkými, treba sa priblížiť k úrovni výdavkov na obranu, ako majú USA," konštatovala nemecká kancelárka v deň, keď sa konalo úspešné britské referendum o vystúpení z Európskej únie.

Alianční výsadkári cvičia na pobreží Baltu počas misie Anakonda.

■ MILIARDY NA ZBROJENIE

Federálne Nemecko vynakladá na armádu v prepočte vyše 47 miliárd dolárov, čo predstavuje okolo 1,2 percenta hrubého národného dôchodku. Cieľom je priblížiť alebo dosiahnuť plnenie požadovaného záväzku vynakladať na armádu dve percentá HDP. To znamená zvýšenie o miliardy dolárov, keďže USA vynakladajú na ten istý cieľ 3,4 percenta HDP a podľa kancelárky Merkelovej to nemôže tak zostať natrvalo.

„Nemôžeme pokračovať v tom, že náklady na obranu za nás znáša trvalo niekto iný, musíme sa priblížiť k dvom percentám. Európska únia dnes nie je schopná sama čeliť vonkajším hrozbám, preto je transatlantické spojenectvo nielen dôležité, ale aj náš príspevok k nemu." Táto výzva Angely Merkelovej prišla v predvečer schôdzky Severoatlantickej aliancie NATO v prvej dekáde júla vo Varšave. Zároveň prišla v čase, keď sa konali rozsiahle a doteraz najväčšie manévre na východnej hranici NATO pod názvom Anakonda. Na spoločných poľsko-nemeckých vládnych konzultáciách v Berlíne sa zdôraznila ich dôležitosť ako súčasť stratégie NATO voči Ruskej federácii. Ide o posilnenie východného krídla NATO. Manévre NATO sa konali v čase 75. výročia prepadu ZSSR tromi nemeckými armádami 22. júna 1941.

■ UŽITOČNÁ ANAKONDA

„Manévre Anakonda sú nielen užitočné, ale aj dôležité, v tom sme sa plne zhodli," povedala kancelárka Merkelová. Predsedníčka poľskej vlády Beata Szydlová konštatovala, že pre ňu je dôležité, čo hovorí kancelárka.

Nemecko nie je jediným štátom, ktorý zaostáva v plnení prijatého cieľa vynakladať dve percentá HDP na obranu; týka sa to aj Slovenska. Na druhej strane sa aj štáty Vyšehradskej štvorky dohodli na posilňovaní ochrany členov na exponovanej východnej hranici NATO – teda troch pobaltských štátov – Estónska, Lotyšska a Litvy. Od roku 2017 tam bude mať vždy jeden zo štátov V-4, ktorá združuje Poľsko, Maďarsko, Česko a Slovensko, rotu vojakov.

Zhrnutie poľskej predsedníčky vlády, že pre ňu je „dôležité to, čo hovorí kancelárka", nepriamou odpoveďou na vyhlásenie nemeckého ministra zahraničných vecí Franka-Waltera Steinmeiera, ktorý konštatoval, že na problémy nemožno hľadať odpoveď len vojensky, ale treba to spojiť s dialógom a rozhovormi. „Nemožno iba s vojnovým pokrikom mávať šabličkami," povedal doslova. Je z toho mediálna a politická búrka. Je zrejmé, že nemecký minister zahraničných vecí sa opiera o starú tradíciu sociálnych demokratov – na jednej strane posilňovať vojenskú stránku, ale na druhej viesť s Moskvou dialóg...

■ NEMECKÁ DILEMA

Nemecká politika stojí pred dilemou – oslabená Európa bez Británie musí, pochopiteľne, posilňovať aliancu NATO, v ktorej Británia nepochybne zostáva. Na druhej strane je doterajší vývoj nemeckej parlamentnej demokracie pred zaťažkávacou skúškou, či Nemecko vydrží svoje, po každej stráne posilnené pozície v Európe, a v Európskej únii osobitne. Preto je pochopiteľné, že kancelárka nalieha na zvýšenie nemeckého príspevku do NATO, práve tak ako aj varovanie ministra zahraničných vecí, aby to nesprevádzal len vojnový pokrik. Európa zrejme potrebuje obe stránky a oba výstupy nemeckej koaličnej vlády. NATO totiž vynakladá na armády viac ako deväťsto miliárd, kým Ruská federácia iba deväťdesiat miliárd dolárov. Iba samotné USA majú šesťnásobne vyššie výdavky na armádu ako Rusko; pomer je 595,5 miliardy voči ruským 91 miliardám dolárov.

■ SCENÁR NATO

Steinmeierove varovanie vychádza aj z množiacich sa vyhlásení, že ruská armáda údajne môže v priebehu tridsiatich hodín obsadiť Pobaltie. „Pobaltie by padlo, v priebehu šesťdesiatich hodín by útočiace jednotky obsadili Tallin, Rigu a Vilnius," vyhlásil na okraj desaťdenných manévrov Anakonda veliteľ amerických vojenských síl v Európe generál Ben Hodges. Aj keď vojaci vo vedení NATO „nevylučujú, že Moskva by mohla na destabilizáciu niektorej z pobaltských republík použiť scenár ako na Kryme či Ukrajine, nijaké spravodajské informácie to nepotvrdzujú". Faktom je, že terajšie Rusko pri príležitosti 75. výročia prepadnutia ZSSR 22. júna 1941 vyzvalo na spoločný boj proti terorizmu a odmietnutie geopolitických hier.

NA OKRAJ

Švédsky inštitút SIPRI, ktorý mapuje zbrojársky trh, najnovšie oznámil, že poradie na prvých dvoch miestach svetového rebríčka nákladov na zbrojenie sa nezmenilo: na prvom mieste sa nachádzajú s výrazným náskokom USA (36 percent svetových nákladov) a na druhom Čína (13 percent). Zmena však nastala na treťom mieste. To teraz patrí Saudskej Arábii (5,2 percenta), ktorá na ňom vystriedala Ruskú federáciu (4 percentá).

Preteky v zbrojení

Výdavky rôznych štátov sveta na obranu sa udávajú v USD. Saudská Arábia vždy nakupovala najdrahšiu výzbroj a teraz zaznamenala masívny nárast svojich vojenských výdavkov. Je to spôsobené aj tým, že v súčasnosti vedie bojové operácie v Jemene. Čína ešte nedávno mala veľkú armádu, ale vyzbrojenú zväčša jednoduchými zbraňami, preto teraz dobieha zameškané v rôznych smeroch. Rozvíja najmä námornú flotilu, čo je však finančne veľmi nákladné.

Rusko ako aj doteraz dáva na zbrojenie primeranú časť svojho rozpočtu. Ešte predkrízové plány vydať do roku 2020 na vyzbrojenie armády novými zbraňami dvadsať triliónov rubľov a na vybavenie podnikov vojensko-priemyselného komplexu tri trilióny rubľov sa vôbec neupravovali. Z dôvodu zmien menových kurzov sa náklady Ruska na zbrojenie dokonca formálne znížili. Za zmienku stojí, že v Rusku vyrábané tanky a lietadlá boli pre ruskú armádu lacnejšie ako svojimi parametrami podobné americké výrobky pre americkú armádu. V obrannom priemysle bývalého Sovietskeho zväzu chýbalo prepojenie technológií na civilný sektor a okrem toho štát vytváral obrovské mobilizačné zásoby vo všetkých oblastiach. Tieto skutočnosti boli tým povestným závažím na nohe, ktoré ho stiahlo na dno. Dnes Rusko nemôže priamo súperiť s USA v zbrojení, a preto sa nedalo vtiahnuť do rozvoja vlastnej protiraketovej obrany, neusiluje sa mať najväčšie ozbrojené sily a nedomáha sa ich prítomnosti na celom svete. Bezpečnosť štátu je zaistená na požadovanej úrovni. Ruská federácia vynakladá úsilie, aby vojenské technológie boli na úžitok celej ekonomiky a v tomto smere hodlá vykonať ešte viac.

Ivan LUŽÁK
Podľa ruského týždenníka Argumenty a fakty č. 15

GLOSA

Len málo dobových kníh prináša ucelenejší, ale aj vlasteneckejší obraz o našej minulosti ako Prostonárodnie obyčaje, zvyky a povery od Pavla Dobšinského. Toto jeho dielo je tak trochu v úzadí a Dobšinský je širšej verejnosti známy najmä prostredníctvom svojho zberateľstva a upravovania Prostonárodných rozprávok a povestí. Treba však povedať, že folkloristická a národopisná práca Pavla Dobšinského, ktorej sa venoval počas celého aktívneho života, našla výraznú inštitucionálnu podporu v Matici slovenskej.

Slovensko podľa Dobšinského

Výsledkom takto poňatej „spolupráce“ sú napríklad dva zväzky Zborníka slovenských národných piesní, povestí, prísloví, porekadiel, hádok, hier, obyčajov a povier (1870, 1873), do ktorých autor zaradil okrem tradičných žánrov, mimoriadne populárnych v 19. storočí – piesní a rozprávok, drobnejšie folkloristické útvary – frazeologizmy, povery, obyčaje a hry, všetko žánre systematicky zaznamenávané v korpusoch rukopisných textov zo štyridsiatych rokov 19. storočia, no zatiaľ (knižne) nepublikované. Povery, obyčaje a hry sa stali predmetom autorovej obsiahlejšej štúdie. Ale vrátim sa k obyčajam, zvykom a poverám. Dobšinský rozčlenil knihu na jednotlivé časti, začnúc narodením dieťaťa, detstvom, dievoctvom a mládenectvom, svadbou a skončil logicky pri pohrebných zvykoch a obyčajach. Samozrejme, v diele sú aj dôležité „pridané pasáže venované poverám či detským hrám, ale aj tancom dospelých“. Skrátka, práca z úsvitu etnografie, ako sa patrí. Ale prečo som o nej začal písať? Najmä preto, že je to nesmierne inšpiratívne čítanie, pri ktorom človek až dänikenovským spôsobom objavuje archetypálne vzorce, ktoré má zakódované po svojich slovenských, ale i neslovenských predkoch, keďže aj pod Tatrami dochádzalo k prieniku a vzájomnému miešaniu sa kultúr. Akú úlohu hrala v ľudovej mágii metla? Zďaleka to nebol len dopravný prostriedok čarodejníc a čarodejníkov, ako ho vníma napríklad dnešná, hoci aj mladá generácia ovplyvnená komerčným Harrym Potterom. Ako fungovali rodové vzťahy? Napríklad v rámci rodiny, rodu a spoločenstva, tvoriaceho obec? Ako vyzeral každodenný život roľníka či remeselníka, aj keď v našich končinách to bol často ten istý človek? Skrátka, málokto si vie predstaviť komplexnejšiu sociologickú a etnografickú sondu do Slovenska 19. storočia, ako sa podarila práve Dobšinskému. A to všetko doslova prešpikované ľubozvučnými slovami z jednotlivých dialektov slovenských krajov, s archaizmami, často úsmevnými, a s jemným humorom schovaným za opisom každodenných činností Slovákov – takpovediac od kolísky až po hrob. Jedno je však isté. Pri nedávnych žabomyších sporoch, ktorá kniha má a ktorá nemá patriť do povinného či odporúčaného čítania, som presvedčený, že táto by tam rozhodne chýbať nemala.

Maroš M. BANČEJ

Poslanec Karol FARKAŠOVSKÝ chce do škôl komunikačnú výchovu

Vládne kult negatívnej informácie

Karol Farkašovský začal svoju mediálnu kariéru v roku 1978 v Československom rozhlase v Košiciach. Od roku 1992 okúsil špičkové verejnoprávne médium, keď pôsobil ako komentátor v slovenskej redakcii britského rozhlasového giganta BBC v Londýne. Po návrate na Slovensko sa stal v roku 1998 šéfredaktorom Rádia Slovensko v Slovenskom rozhlase, niekoľko rokov bol šéfom komunikačného odboru rezortu zdravotníctva a šesť rokov pôsobil ako moderátor televíznych novín v komerčnej televízii. V súčasnosti je poslancom za SNS a zároveň podpredsedom Výboru NR SR pre kultúru a médiá.

Zhovával sa Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

● Váš profesijný život bol dlho zviazaný s verejnoprávnym Slovenským rozhlasom. Boli ste šéfredaktorom hlavného okruhu Rádio Slovensko. Urobila z vášho pohľadu RTVS nejaký zásadnejší posun napríklad za posledných päť rokov?

Je pravda, že rádiu vďačím za veľmi veľa dobrého i pekného. Podmanilo si ma a bolo mi ozajstnou školou života. Usiloval som sa mu ako šéfredaktor niečo vrátiť. A tak sme spolu so 180-členným tímom rozhlasákov v roku 1998 začali tvoriť úplne novú a demokratickú éru verejnoprávnosti. Podarilo sa nám z Rádia Slovensko urobiť médium na obraz BBC. Päť rokov sme ho držali na piedestáli najpočúvanejšieho rádia, a čo bolo ešte dôležitejšie – média s vyše 80-percentnou dôveryhodnosťou u obyvateľstva. Bola to skvelá éra plná nápadov, jedného verejnoprávneho komplexu podľa najlepších vzorov v zahraničí. Hovorili mi vtedy, že je to príliš revolučná predstava, ktorá zrejme predbehla dobu. Ale som rád, že na ňu konečne dozrel čas a že sa potvrdila racionalita a funkčnosť tohto nápadu. Asi to potrebovalo zapustiť korene a dozrieť – ako napokon všetko nové.

Došlo teda k principiálnemu posunu vo fungovaní oboch médií. Ukázalo sa, že možno prepojiť aj spravodajský obsah, využiť šikovných ľudí tak pred mikrofónom, ako aj pred kamerou a budovať imidž serióznosti a dôveryhodnosti. Ako poslucháč RTVS nie som veľmi spokojný s prechodom na prúdové rozhlasové vysielanie. To má totiž každé komerčné rádio. Verejnoprávne by sa malo odlišovať aj formátom, aj obsahom. Malo by si zachovávať svoju jedinečnosť. A platí to, samozrejme, aj o moderovaní. Nemalo by kopírovať a napodobňovať komerčné trendy. Chýba mi v ňom viac invenčnosti, originality. Kedysi bol Slovenský rozhlas symbolom jazykovej čistoty a správnosti. Dnes to pri všetkej úcte nemôžem povedať.

Televízia urobila pokrok v obsahu spravodajstva. Je omnoho vyváženejšie ako v minulosti. Veľké rezervy sú však v spracovaní tém, aby mali kvalitný informačný obsah a boli aj divácky atraktívne.

● Verejnoprávnosť znamená aj venovať sa nášmu kultúrnemu dedičstvu, významným postavám a udalostiam slovenských dejín. Nakoľko spĺňa RTVS túto dôležitú funkciu?

Slovensko je síce malá krajina, ale máme svetu čo dať z hľadiska civilizačných hodnôt, kultúry, histórie, významných osobností. A nielen to. Potrebujeme túto pravdu o našej vlastnej cene a národných dejinách upevňovať aj v srdciach našich ľudí. Nemyslím tým iba mladých, ale aj skôr narodených. Žijeme totiž pod obrovským tlakom komerčnosti a lacnej zábavy, často zhmotnenej vo filmoch presýtených násilím, krvou, hororovými scénami a nulovou umeleckou hodnotou. Je to nebezpečenstvo, ktorému treba čeliť aj prostredníctvom verejnoprávnych médií a ich programovej ponuky. Som veľmi rád, že sa v RTVS vyprofiloval druhý televízny kanál na naozajstnú a solídnu alternatívu voči súkromným televíziám. Že sa na Dvojke celkom pravidelne objavujú dokumentárne filmy, osobnostné

Poslanec Karol FARKAŠOVSKÝ.

profily, celovečerné filmy, ktoré aj z hľadiska šírenia národných tradícií a kultúrneho dedičstva spĺňajú tie najprísnejšie kritériá. Myslím si však, že je tu ešte veľký priestor, ako komunikovať „národnú“ tému tak, aby to v človeku vyvolávalo naozaj ušľachtilé pocity a úprimnú hrdosť na to, kde sú jeho korene a kam patrí. RTVS by mohlo viac pracovať na zlepšovaní našich súčasných medziľudských vzťahov. Ak bude medzi ľuďmi viac úcty, rešpektu, ohľaduplnosti, názorovej tolerancie, žičlivosti a vľúdnosti, potom bude v srdciach viac priestoru aj na úprimnosť, hrdosť na samých seba aj na našu vlastnú minulosť a súčasnosť. Vytvoriť mediálne formáty na plnenie tejto úlohy je vážna výzva.

● Máte skúsenosti aj z komerčných médií, o ktorých sa všeobecne vie, že sú poplatné tlakom rozličných záujmových skupín. Má bežný človek vôbec šancu orientovať sa v obrovskom prúde správ, komentárov a často tendenčných informácií?

Žijeme v čase, ktorú nazývam doba „kultu negatívnej informácie“. Pozitívna správa dnes prakticky nemá cenu. Všetci sme v súčasnosti obeťami obrovského tlaku médií. Valia sa na nás doslova megatony rôznych informácií, z ktorých väčšinu k životu ani nepotrebujeme. Je veľkým umením vyberať si, nepodľahnúť stresu a umelo vytváranému všeobecnému strachu. Stačí sa len pozrieť na dramaturgiu spravodajských relácií komerčných médií. Dominujú v nich tragédie, zločiny, krádeže, podvody, teror, zloba, násilie... Médiá akoby zámerne pracovali na šírení strachu, hrôzy, obáv, chaosu medzi ľuďmi. Fakty aj udalosti dramatizujú, často zveličujú, šíria polopravdy, len aby im rástla sledovanosť alebo čítanosť. Je to výsledok mediálnej konkurencie, tvrdého mediálneho biznisu. Divák, čitateľ, poslucháč je na poslednom mieste ich skutočného záujmu. Pre médiá nie je totiž podstatné, či verejnosť dostane objektívnu, vyváženú a pravdivú informáciu. Dôležité je – aby každý pozeral televíziu, zvyšoval jej sledovanosť a tešil sa, že všetko zlo sveta, ktoré vidí na obrazovke, sa deje mimo jeho obývačky. Prvoradé je, aby televízia pre vysokú sledovanosť mohla ešte viac zarábať na predaji reklamy. Diváci sú jednoducho dobrovoľní vazali. Ale nepotrvá to večne. Televízie, ktoré ponúkajú „kinonoviny“ alebo tzv. „entertaiment spravodajstvo“, už cítia, že pohár trpezlivosti ľudí pomaly preteká.

Éra televízií sa chýli ku koncu. Už pomaly nemajú čo ponúkať. Už niet čím prekvapiť, už je len málo toho, čím sa dá šokovať. Nad televíziami sa jednoducho zmráka. Silu, vplyv a vážnosť dostáva internet. Neviem, či je to dobré, ale myslím si, že to aspoň prinesie ľuďom úľavu. Aj keď ani prostredie internetu nie je vysnívaná oáza.

Najväčším problémom je podľa mňa to, že mnohé médiá porušujú základnú etiku a často ignorujú samotný obsah informácie. Bez váhania si ju len tak trochu otočia a mnohokrát posúvajú publiku polopravdu alebo zámerne skreslenú účelovo spracovanú realitu. Cieľom totiž nie je informovať, ale vydesiť verejnosť.

● Zdá sa, že ani po štvrťstoročí nemôžeme na Slovensku nájsť ten optimálny model financovania a podpory kultúry. Rôzne komisie, ktoré rozhodujú o grantoch, sú podozrievané z netransparentnosti, umelci sú rozhádaní a profesijné umelecké organizácie sa nachádzajú v útlme. Má Slovenská národná strana svoju koncepciu podpory rozvoja kultúry na Slovensku?

Problém spočíval v tom, že kultúra bola vždy na chvoste spoločenského záujmu. Mnohí ju doteraz chápu ako neproduktívny prívesok, ktorý iba požiera financie. Pritom opak je pravda. Nie všetko sa dá merať len peniazmi. Kultúra je zrkadlom duše národa a celej spoločnosti, zrkadlom platných etických, morálnych hodnôt, meradlom umeleckej krásy vo všetkých jej podobách. V konečnom dôsledku je aj vizitkou kvality medziľudských vzťahov, toho, ako si na Slovensku nažívame, ako spolu vychádzame a ako spolu komunikujeme.

Žiaľ, závisť, hádky, nespokojnosť, neúcta, ignorancia, nízka miera tolerancie zapríčiňujú presne ten útlm, o ktorom hovoríte. Kultúra má jedinečný a veľmi silný potenciál, aby vo forme divadla, literatúry, hudby, vizuálneho umenia prinášala ľuďom radosť, uspokojenie a pozitívnu energiu. To dnes potrebujeme všetci.

Teší ma, že aj vďaka SNS sa kultúra dostáva do popredia záujmu v prioritách novej vlády. Slovenská národná strana podporuje všestranný rozvoj kultúry, našich národných kultúrnych tradícií, umenia, teda toho, čo vyvoláva v ľuďoch hrdosť na Slovensko ako civilizovanú a kultivovanú krajinu. Chceme zlepšiť starostlivosť o kultúrne pamiatky, zvýšiť vážnosť a prestíž umeleckých inštitúcií, podmienky umeleckých zväzov a organizácií.

Ako podpredseda Výboru NR SR pre kultúru a médiá môžem povedať, že intenzívnu podporu národnej kultúry, ale aj kvality a čistoty mediálneho prostredia považujem za svoju poslaneckú prioritu. Som presvedčený, že v tomto nájdeme konsenzus u všetkých partnerov naprieč celým politickým spektrom. Okrem toho chceme, aby výchova ku kultúrnosti a k lepším medziľudským vzťahom sa stala súčasťou vzdelávania v školách. Mojou osobnou poslaneckou ambíciou je navrhnúť zavedenie komunikačnej výchovy na školy všetkých stupňov a pokúsiť sa o kultivovanie celej spoločnosti.

● Po nedávnych voľbách sa do parlamentu dostalo aj niekoľko nových politických subjektov. Lenže s výnimkou ĽS NS Kotleba sa k otázke rozvoja národnej identity tieto nové strany nevyjadrujú. Beriete to tak, že národné témy sú monopolne v agende SNS? Nehrozí tu pre vašu stranu určitá pohodlnosť z nedostatku „konkurencie“ v tomto smere?

Pozrite sa v tejto súvislosti vôkol po celej Európe. Je to úplne prirodzené, že sa v ľuďoch stále intenzívnejšie prebúdza i prejavuje národné cítenie, vedomie národnej spolupatričnosti a bez zveličovania – aj národnej hrdosti. Treba väčší dôkaz o posilňovaní národnej identity?

Je to moderná téma, ktorú si osvojujú mnohé politické strany. Ide však o to, ktorá má na to naozaj úprimný, pevný, čestný aj časom a históriou potvrdený mandát. Mňa priviedlo do Slovenskej národnej strany presvedčenie, že ako jediná politická strana dokázala zmeniť samu seba a dáva slovu národ skutočný obsah s náležitou úctou, rešpektom a bez akéhokoľvek účelového politického populizmu.

● Zo strany EÚ a najmä jej bruselského byrokratického aparátu cítime zvláštnu averziu k myšlienke existencie národných štátov. Je skutočne táto myšlienka taká zastaraná a pre súčasné 21. storočie už nenosná, ako tvrdia viacerí európski lídri?

Dá sa na to pozrieť z dvoch strán. Brusel to vidí zo svojho pohľadu a s cieľom upevniť si vlastné monopolné administratívne postavenie v Európe. Nemôže však ignorovať samotné európske štáty, ktoré EÚ tvoria. Tie sú totiž stále kritickejšie voči koncentrácii moci a kompetencií pod bruselskou strechou. Som presvedčený, že projekt Európskej únie je v princípe dobrý. Zastarané sú však spôsoby jej fungovania ako obrovského molocha, ktorý v dnešnom dynamickom svete pôsobí ťarbavo. EÚ sa potrebuje zreformovať, ale bruselská administratíva nemá dostatočnú kapacitu na to, aby dokázala zmeniť samú seba. Potrebuje mať motív. A tým motívom sú práve silné národné štáty, ktoré nebudú len odovzdaným a na všetko prikyvujúcim partnerom. Sila Európskej únie spočíva práve v pochopení toho, že zárukou akcieschopnosti a pružnosti spoločného klubu sú iba silné národné štáty, ktoré sa nezrieknu vlastnej identity. Naopak, využijú kultúrnu rozmanitosť a mentálnu jedinečnosť – samozrejme pri zachovaní vlastnej suverenity – ako impulz na to, aby Brusel a EÚ dostali naozajstný štatút vážneho a rešpektovaného hráča svetovej politiky.

● Vráťme sa ešte k umeniu a ku kultúre. Ktorý počin, dielo, akcia či udalosť vás na tomto poli v ostatnom čase zaujali a prečo?

Rád si pozriem Verdiho operu, koncert Slovenskej filharmónie, obdivujem divadelnú činohru, famózne vystúpenia Lúčnice či SĽUK-u, žasnem nad súhrou zdravých a handicapovaných tanečníkov na prehliadkach generácií a rovnako mi žilky hrajú na koncertoch hudobných talentov s klaviristom Richardom Rikkonom v rámci vzdelávacieho projektu, ktorý sme pripravili pre deti už v tridsiatich piatich mestách celého Slovenska.

Kultúra a umenie sú pozitívny fenomén. Nesú v sebe úžasné komunikačné posolstvo, ktoré obohacuje naše životy. Vyvolávajú ušľachtilé pocity, dávajú nám radosť, pokoj, krásu i zmysel. Povznášajú a kultivujú celý národ. Preto každý, aj keď iba malý počin, podujatie, akákoľvek známka ľudskej tvorivosti, umeleckej šikovnosti si zaslúžia obdiv, uznanie a podporu. Najmä preto, že nás robia lepšími, ľudskejšími a šťastnejšími.

Historický medzník alebo koniec ilúzie samostatnosti

Smutné dôsledky Salzburského diktátu

Svätoslav MATHÉ – Foto: archív autora

„Slovensko bolo vizitkou, ktorú sme predkladali malým juhovýchodným štátom a najmä slovanským: Takto samostatne môže žiť malý štát, ktorý sa odovzdal pod ochranu Veľkonemeckej ríše," to bol hlavný argument Berlína. Bolo jasné, že toto „predkladanie vizitky", zodpovedajúce vývoju politickej situácie v Európe, bolo časovo obmedzené.

„Prišiel čas, opäť vzhľadom na juhovýchodné štáty, jednoznačne preukázať, že Slovensko leží v nemeckom životnom priestore a že sú rozhodujúce iba nemecké želania."

Jozef TISO a Adolf HITLER

■ O OSUDE ŠTÁTU

Nemecké želania boli konkretizované v Salzburgu 28. júla 1940. Sem Hitler povolal prezidenta, predsedu vlády a šéfa Úradu propagandy Slovenskej republiky, aby si ich vypočuli priamo z jeho úst. Stručne povedané, išlo o stratu aj toho zvyšku samostatnosti v domácej, ale najmä v zahraničnej politike, ktorý dovtedy Nemci ešte tolerovali. Zárukou, že tieto želania sa budú aj realizovať, mali byť práve predseda vlády a šéf Úradu propagandy, teda Dr. Vojtech Tuka a Alexander Mach. Tretí aktér tejto schôdzky – prezident Dr. Jozef Tiso – bol práve ten, proti ktorému boli jej závery namierené. Presnejšie – proti ním presadzovanej politike a ním vedenému krídlu v rámci HSĽS-SSNJ.

V lete a na jeseň roku 1938 mal ešte úradujúci podpredseda HSĽS takú politickú moc, že mohol v kuloároch vyhlásiť: „Tuka je zradca, ja ho do politiky nepustím." A nielen vyhlásiť, ale to aj uskutočniť. O dva roky neskôr stála otázka tak, či sa vôbec vo vysokej politike udrží. Tiso vtedy veľmi dobre pochopil a predvídal, čo pre slovenskú politiku môže znamenať Tuka a najmä rodiace sa krídlo tzv. radikálov v HSĽS, na čele ktorého stál. Tuka už vtedy bol jednoznačne orientovaný pronemecky. Na vlastnú päsť viedol rozhovory v Berlíne o budúcom osude Slovenska.

Alexander MACH

Vojtech TUKA

■ NÁSTUP RADIKÁLOV

Druhého aktéra salzburskej schôdzky – Macha, sa Tisovi v roku 1938 podarilo „uzemniť" iba čiastočne. Ministerské kreslo v autonómnej vláde sa mu síce neušlo, ale stal sa šéfom Úradu propagandy a zástupcom veliteľa Hlinkovej gardy. Keď sa potom 14. marca 1939 „rozdávali" ministerské kreslá Slovenského štátu, na Macha sa opäť nedostalo, čo ťažko znášal. Akousi náplasťou mu bolo to, že po tom, čo Karol Sidor (pre svoj statočný postoj z 11. marca 1939 voči naliehaniam nemeckej suity vyhlásiť jednostranne slovenský štát) bol odstránený z vnútornej politiky, stal sa po ňom veliteľom Hlinkovej gardy. A popravde povedané, Mach bol aj iný prípad ako Tuka. V tridsiatych rokoch hádam nijaký hlinkovský politik nestelesňoval tri základné piliere politiky HSĽS tak komplexne ako práve on: boj za autonómiu a obranu národných záujmov, úsilie o sociálnu nápravu a nekompromisný antikomunizmus. Jeho (Macha) si dal spolu so Sidorom povolať Hlinka k smrteľnej posteli...

Nie je sporu o tom, že hneď po štrnástom marci sa usiloval Tiso a jeho stúpenci robiť relatívne samostatnú a v niektorých smeroch dokonca neutrálnu politiku.

Pri jej presadzovaní sa Tiso oprel o ústavu. Tá vychádzala z pápežských encyklík, pričom základom malo byť stavovské zriadenie. To sa v konečnom dôsledku na Slovensku nezrealizovalo, okrem iného aj vzhľadom na výsledky zo Salzburgu.

■ INŠTITÚT SEBAZÁCHOVY

V správe výboru Kongresu Spojených štátov amerických sa o tom píše: „Ústava obsahovala princípy, ktoré v niektorých aspektoch kombinovali črty liberálneho štátu, kresťanskej demokracie a autoritatívneho štátu. Slovenský štát bol ďaleko od dokonalej demokracie v tradičnom slova zmysle. Odzrkadľoval kompromis medzi minulosťou a prítomnosťou, medzi dávnou tradíciou a časovo determinovaným politickým dynamizmom v strednej Európe. Ale vo všeobecnosti vyjadroval inštitút sebazáchovy slovenského národa."

V praxi to znamenalo neprijímať „žiadne ideológie cudzie tomuto národu", držať sa, pokiaľ možno, práva, vybudovať hospodársky prosperujúci štát, opierať sa pri budovaní štátu o katolícku cirkev, dať „Slovensko Slovákom", povzniesť HSĽS-SSNJ na štátostranu (čo bolo zakotvené aj v ústave) s vylúčením iných politických či opozičných síl, ktorým sa neposkytol ani najmenší priestor, a riešiť židovskú otázku na hospodárskom, nie na rasovom princípe. Objektívne treba priznať, že až do Salzburgu sa Tisovmu umiernenému krídlu toto darilo s väčším či menším úspechom presadzovať.

■ DVE KRÍDLA

Radikáli vedení Tukom volali po riešení problémov Slovenska podľa vzoru nacistického Nemecka. Ako sa neskôr ukázalo, pre Slovensko malo zvlášť zhubné následky ich volanie po riešení židovskej otázky na základe norimberských zákonov a po osvojení si ideológie národného socializmu. To, samozrejme, malo za následok tvrdý politický boj medzi obidvomi politickými smermi, ktorý sa neprejavoval ani tak na verejnosti ako v zákulisí. Mnohí charakterizujú toto obdobie ako boj Alexandra Macha a jeho Hlinkovej gardy proti samotnému prezidentovi Tisovi. Dovoľujem si tvrdiť, že toto bola iba vonkajšia stránka veci. Predovšetkým tu však išlo o stret dvoch koncepcií, pričom tie povestné politické nitky neťahal za krídlo radikálov Mach, ale Tuka, ktorý Macha zneužíval na svoje ciele. O tom, aký to bol politický boj, podáva obraz aj jeden z vtedy rozširovaných letákov: „Chceme novú vládu Tuku a Macha. Chceme mať Macha znovu na čele gardy. Žiadame norimberské židovské zákony. Žiadame rozpustenie protizákonného parlamentu. Nechceme žiadnych politizujúcich kňazov. Chceme sociálnu rovnosť a spravodlivosť."

■ NEMECKÝ POHĽAD

A ako videli situáciu na Slovensku ríšski Nemci? Vyslanec Killinger o tom píše: „Politická katolícka cirkev nadobúda čím ďalej, tým viac vplyvu. Úmysel zriadiť katolícky stavovský štát. Vo všetkých ministerstvách sú pokusy odstrániť vplyv Nemcov. Hospodárske záväzky voči Nemecku nie sú také podporované ako by to bolo vo vojne potrebné. Všelijakými vykrucovačkami a intrigami robí sa spomaľovacia politika. Pravý opak by sa očakával od Slovenskej republiky."

Rozpory medzi radikálmi a umiernenými nakoniec viedli k patovej situácii, ktorú Mach riešil podaním demisie zo všetkých funkcií a ktorú Tiso nakoniec prijal. A práve túto situáciu vyriešil Salzburg. Nemci síce „dali za pravdu" radikálom, ale ani neodstránili z politiky Tisa. Naďalej teda držali v šachu obe krídla, ale súčasne presadili svoju politiku a vplyv na Slovensku. Preto sa Mach stal ministrom vnútra a podpredsedom vlády, Ďurčanský bol prakticky odstránený z politiky a o miesto prišiel aj generálny sekretár HSĽS-SSNJ Dr. Jozef Kirschbaum. Na Slovensko prišli poradcovia, ktorí dohliadali na nemecké záujmy. O niekoľko dní vyhlásil Tuka na Slovensku doktrínu národného socializmu. Vznikla tým možnosť prijatia norimberských rasových zákonov so všetkými ich následkami. Cesta relatívnej samostatnej slovenskej politiky sa tým definitívne skončila...

BESEDNICA

Žeby Bretschneiderov návrat?

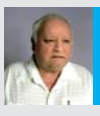

Rudolf SLEZÁK

George Orwel v románe Farma zvierat spomína aj osla Benjamína. Bolo to vraj najstaršie a najmrzutejšie zviera na farme známe svojím výrokom, že Pán Boh ho obdaroval chvostom preto, aby si ním odháňal dotieravé muchy. Tvrdil však, že by sa radšej zaobišiel bez chvosta aj bez múch, pretože táto háveď spôsobuje iba nešťastia.

Asi o tom niečo vedel aj Jaroslav Hašek, ktorý v Dobrom vojakovi Švejkovi pripísal príčinu nešťastia, ktoré postihlo hostinského Palivca, práve muchám. Krčmu U Kalicha začal pomerne často v rámci špicľovského úväzku navštevovať tajný Bretschneider. S tržbou to išlo z kopca, lebo Palivcovi štamgasti zakrátko zistili, aké nebezpečenstvo im hrozí od nenápadného pána s fúzikmi. A najväčšie, keď si niečo vypili a pustili si – ako sa vraví – jazyk na „špacír". Bretschneider nerešpektoval dobrý krčmový zvyk, že pivné reči sú pivné reči a pri nich sa môže obtrieť pripitý jazyk aj o cisársky majestát. Špiceľ si každý takýto čo i len náznak značil na manžetu košele a písal jedno udanie za druhým, až to unavovalo aj jeho nadriadených. Prišlo však udanie, museli konať. V rukách zákona sa takto ocitol aj hostinský Palivec len preto, že na provokačnú otázku, kam sa podel obraz cisára pána, čo visel v krčme na stene, odpovedal prostoducho, že ho „osierali" muchy, a preto ho dal na pôjd...

V súvislosti s muchami spomeniem ešte istého pologramotného Rusa, o ktorom sa zmienil Solženicyn v knihe Súostrovie Gulag. Tento nešťastník mal záľubu nacvičovať si svoj podpis, kde sa len dalo. Urobil tak i na pagíne novinovej strany, kde bol portrét Stalina. Keďže toaletný papier bol zriedkavosťou a ľudia si brávali noviny aj na WC... Viete si asi predstaviť, čo sa stalo. Navyše v Rusku bol príkaz použité „bumagy" hádzať do dajakého koša či vedra, aby sa nimi neupchávali hajzľové odpady. No a nejaký vnímavý agilný sused našiel novinový zdrap s portrétom Stalina medzi sračkami aj s podpisom pôvodcu incidentu, takže nebol problém toho „zločinca" vypátrať. Ešte v ten istý deň si pre neho prišli chlapci v kožených trojštvrťákoch s dlhými, provokačne trčiacimi naganmi. A hriešnik nadlho zmizol zásluhou aktívnych záchodových múch v pracovnom tábore. Patrí sa však k tomu dodať, že nielen muchy boli príčinou nešťastia týchto dvoch literárnych postáv, ale že za ním boli aj postavy z mäsa a kostí (ale bez chrbtice) – udavači. Nespomenul by som si na nich, ak by som nesledoval rozhovor s Igorom Matovičom na TA 3 17. júna tohto roku. Vyzval v ňom všetkých statočných policajtov a bankových úradníkov, aby mu posúvali informácie o nekalých skutkoch politikov. Možno si ani neuvedomil, že tak vlastne spúšťa vlnu udavačstva. Jeho výzva určite neušla pozornosti tých, čo kašlú na akési „kudrlinky" o vlastenectve, ale udávanie je ich prirodzenou vlastnosťou pri vybavovaní si účtov. Akoby sme nemali o podobných „vlastencoch" dostatok vedomostí spred vojny, počas vojny i po nej. Jemu je to asi jedno, hudie si svoje a celkom vážne tvrdí, že je to istá forma odporu proti vláde, aký pripúšťa aj ústava. Nachádzame sa v tretej fáze revolúcie, vyhlásil jej samozvaný tribún v priamom prenose a otvorene schvaľoval verejné nepokoje, trieskanie do bubnov pod oknami ústavných činiteľov... Necítim obdiv k podobným výzvam ani k tým, čo si nárokujú na rozhodovanie o tom, kto bude ministrom alebo premiérom v tejto krajine.

Svätý Augustín by o tom povedal, že za každým miliónom je nejaký zločin alebo podvod. No a osol Benjamín, ktorý vždy všetko oškemral a nič sa mu nepáčilo, by to okomentoval asi takto: „Je tu vari niečo na smiech?" Veru, veru, Benjamínko, nikomu nie je do smiechu, keď si nedokážeme svoje spolužitie zariadiť bez nepokojov a udavačov.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE SA

Tematika migračnej, prípadne utečeneckej krízy za posledné obdobie zaznamenala vysokú frekvenciu medializovania. Slovenské i zahraničné médiá pravidelne prinášajú nové informácie o tomto konflikte, ktorého aktuálnosť demonštruje dynamický pohyb prichádzajúcich skupín ľudí naprieč Európou.

Informácia alebo mystifikácia I.

Mediálne produkty s tematikou migračnej, príp. utečeneckej problematiky sú zamerané na informácie o príchode veľkého počtu ľudí na európsky kontinent, o ich (ne)schopnosti integrovať sa a o činoch, ktoré nekorešpondujú s hodnotami európskych spoločností, ale aj o migračnej politike Európskej únie (alebo jednotlivých členských štátov) a iných problematikách. Aký je obraz reality, ktorý nám predostierajú? Je vždy skutočný a pravdivý, alebo dochádza k pozmeňovaniu informácií? Ide o informovanie alebo mystifikáciu?

Zámer pri prezentovaní informácií môže byť rozličný, a to v závislosti od viacerých faktorov, napr. typ média, politická i náboženská ideológia, miesto a čas, v ktorom prebieha proces medializácie, ale aj objektivita a subjektivita konkrétneho média. S cieľom dosiahnuť stanovený zámer a v čitateľovi vyvolať očakávané reakcie, médiá používajú aj širokú škálu výrazových (jazykových) prostriedkov, ktoré sa podieľajú na dosiahnutí zámerov autorov. Jadro nášho záujmu predstavujú jazykové prostriedky, ktorých interpretácia je ovplyvnená kontextovými činiteľmi. V aktuálnom texte zo série príspevkov Informácia alebo mystifikácia upriamime pozornosť na hodnotiace výrazy, ktoré patria k najfrekventovanejším jazykovým výrazom v procese medializácie. Autori mediálnych komunikátov hodnotia postoje a stanoviská politických predstaviteľov, migračnú politiku jednotlivých štátov i väčších spoločenstiev (napr. Európskej únie), spôsoby konania migrantov po príchode na európsky kontinent, ich správanie a postoje v styku s novými ľuďmi a kultúrami, islam ako vzájomne nezlučiteľné náboženstvo s kresťanstvom a iné stránky problematiky. Ide o pestrú škálu prídavných mien, ktoré sa aktivizujú v procese hodnotenia na vyvolanie pozitívnej či negatívnej reakcie. Recipienti, t. j. čitatelia, poslucháči a sledovatelia, hodnotia udalosti a fakty na základe informácií prezentovaných prostredníctvom médií. Uvádzame konkrétne príklady hodnotiacich výrazov z mediálnych produktov s tematikou migračnej, prípadne utečeneckej problematiky: strašné podmienky, nemysliteľné sa vrátiť domov, riskantná cesta, neuveriteľná príležitosť, nechutný incident a iné.

Všeobecne hodnotiace výrazy, ako napr. dobrý a zlý, predstavujú prvotnú orientáciu pri identifikácii zámeru autora mediálneho produktu. Do popredia vystupuje otázka, aký efekt majú na čitateľa uvedené výrazy. Samozrejme, prídavné meno dobrý evokuje v adresátovi pozitívne reakcie a adjektívum zlý negatívne reakcie. V takomto prípade je veľmi dôležité prizerať sa na kontext a rozpoznať zámer autora, t. j. s akým cieľom použil všeobecne hodnotiace výrazy. Je dôležité prihliadať na kontext a na základe neho vyvodzovať závery.

Annamária GENČIOVÁ,
Katedra slovenského jazyka a komunikácie FF UMB v Banskej Bystrici

INZERCIA

NÁRODNÉ MATIČNÉ SLÁVNOSTI

MATICA SLOVENSKÁ

Komárno 29.-31. júl 2016

www.maticneslavnosti.sk

SPRIEVODNÝ PROGRAM
Komárno 2016

- **Divadlom sme živí**
  Projekt pre širokú verejnosť, ktorého výsledkom bude prezentácia javiskového počinu s piesňami a tancom
- **Tancuj, tancuj tak ako vieš**
  Tanečné domy ľudového a moderného tanca
- **Cestujem od Cyrila**
  Zábavno-náučný program pre deti s oživenými osobnosťami našich dejín a animátormi

HLAVNÝ PROGRAM
Komárno 2016

- **Náš svet**
  Prehliadka detských a mládežníckych divadelných súborov
  Hudobné koncerty (rock, pop art, blues, folk, dychovky)
  Sen noci svätojánskej - úspešný muzikál
- **Dedičstvo našich otcov**
  A my vieme takéto - programové pásmo hier detí
  DaMFS Matičiarik z Nových Zámkov
  Slovenskí rebeli - Život - obyčaje v živote rodiny
- **Slávnostná bohoslužba**

ZAŽITE S NAMI

- **Poď sa s nami báť**
  Prehliadka unikátneho pevnostného systému a kazemát so sprievodným programom
- **Termálne kúpaliská regiónu**
- **Vínna a remeselnícka ulička**
- **Kulinárske dedičstvo chutí**
- **Komentované prehliadky**
- **Voľné vstupy do múzeí, galérií, kostolov**
- **Plavby loďou po riekach**
- **Kultúrno-zábavné a športové vyžitie**
- **Tvorivé dielne**
- **Nočný život** - tanečné zábavy pre všetkých

Zábava

Príroda

História

Kultúra

Relax

Gastronómia

Kniha autora SNN o tom, s čím sa dá stretnúť v zdravotníctve

Senzačný čierny humor v bielom plášti

Dušan D. KERNÝ – Foto: SNN

Zázračnú a výnimočnú každodennosť možno stretnúť v knihe Petra Valu. S odstupom troch rokov vydal už druhú, veľmi vydarenú knihu o živote a zo života lekárov, knihu, ktorá je úplným unikátom medzi knihami dneška. Je plná nezvyčajných príhod, ale zároveň je holdom desiatkam lekárov, no najmä poslaniu lekára.

M. Kučera, P. Valo a M. Oľha na Psiarioch.

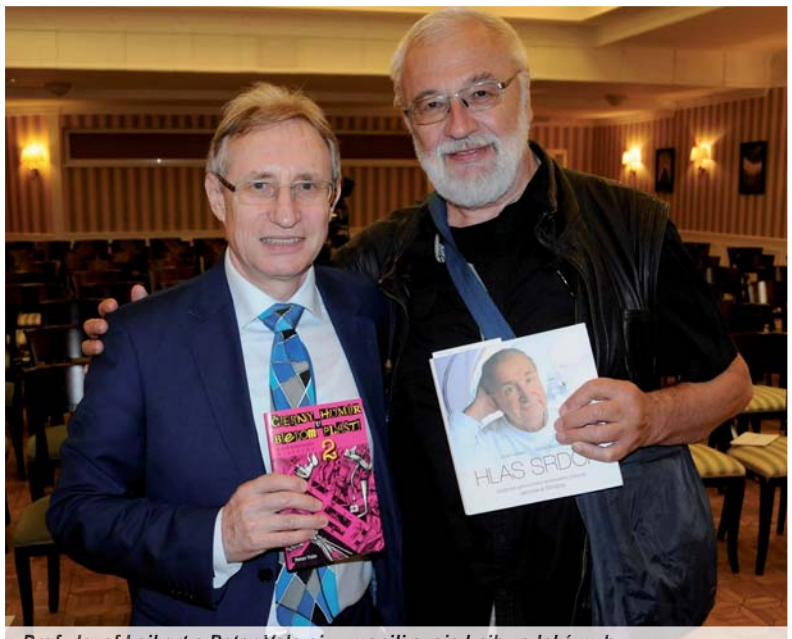

Prof. Jozef Leikert a Peter Valo si vymenili svoje knihy o lekároch.

Osobitosť príbehov o čiernom humore v bielom plášti spočíva v tom, že autor ich píše po desaťročiach strávených nielen spoznávaním lekárskeho prostredia, ale aj schopnosťou, danosťou, talentom nájsť príbehy a priam ich k sebe lákať. Humor, veselosť je takpovediac súčasťou životného štýlu Petra Valu. Zároveň je spojená s hlbokým ľudským záujmom o príbehy ľudí, o ktorých hovorí. V čase takom nežičlivom verejným debatám o zdravotníctve, zdravotníkoch, lekároch čitateľ môže priam s nadšením siahnuť po knihe, ktorá mu ukáže reálny život, skutočné príbehy skutočných ľudí.

Druhá kniha Čierny humor v bielom plášti za každým príbehom približuje životopis lekára, to patrí k mimoriadne cennej súčasti knihy, ktorá sa číta s rovnakým záujmom ako text príbehov. Dlhoročná schopnosť autora pohybovať sa s otvorenými očami v lekárskom prostredí mu

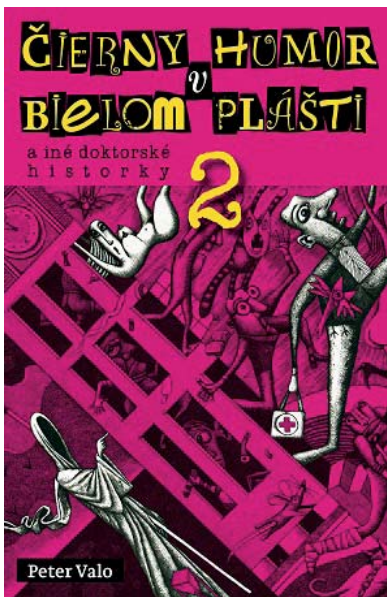

vyniesla aj dôveru a kontakty. To mu otvorilo cestu k vyrozprávaniu napríklad cholerovej pohromy, keď vojsko obkľúčilo košickú nemocnicu, aby ju uzavrelo do karantény v roku 1970.V autorovom podaní je to priam filmový príbeh. Podobne nás do pomerov v bývalom režime uvádza rozprávanie o tom, ako sa na Kysuciach presadila cirkev proti vtedy všemocnej strane, je to plné miestneho koloritu.

Výnimočnosť autora medzi spisovateľmi príbehov demonštruje aj rozprávanie o známom bratislavskom profesorovi patológie. Boli to legendárne príbehy, ktoré poznala značná časť Bratislavy, kolovali v časoch nudnej tlače a sivého života svojou pestrofarebnosťou, človečinou. A zrazu príde po rokoch autor ako stvorený na to, aby písal o svete lekárov a pacientov a oživí aspoň časť toho, čím profesor zabával. A nielen na pôde lekárskej fakulty študentov, ale doslova v tých časoch ovplyvňoval takpovediac verejnú mienku presýtenú oficióznosťou či patetickosťou vtedajšieho jazyka a zošnurovanosťou verejnej komunikácie.

Kniha je aj vydavateľsky vydarená, jej brožovaná podoba do vrecka, nerozvláčne rozprávanie priamo k veci ju predurčuje na osud predchodkyne – že si vyžiada dotlač. Lebo je viac ako vynikajúcim sprievodcom čitateľa, napríklad pri cestovaní. Je to kniha, po ktorej možno kedykoľvek siahnuť preto, aby človeka čierny humor v bielom plášti uviedol do nielen do zaujímavých príbehov, ale aj k inému pohľadu na vlastnú každodennosť.

Ku každej knihe patrí samozrejme príhovor. V prípade tejto knihy je to skvostné vyjadrenie prof. MUDr. Michala Valenta, doktora vied. To, že práve prof. Valent, výnimočná osobnosť, napísal príhovor, je vlastne nielen visačkou kvality. Je aj znakom, ako vysoko si treba ceniť to, ako autor poňal lekárske príbehy. Profesor Valent, sám autor pozoruhodnej knihy Boli to iné časy, priatelia, hodnotil texty príbehov, ktoré väčšina aktérov pozná. Mnohí už nie sú medzi nami. A tak Valova kniha v slovenskej spisbe vyčnieva. A upozorňuje nás na pravdivosť motta knihy: „Tie najneuveriteľnejšie blbosti sa nedajú vymyslieť, tie sa musia stať.“ A o tom je výnimočná kniha výnimočného autora, ktorého uvádza výnimočná osobnosť – prof. Valent.

Spomienky v znamení hudby

Pavol Fükö: Objektívom disciplíny a poriadku, Vydavateľstvo KR, 2016

KNIHA TÝŽDŇA

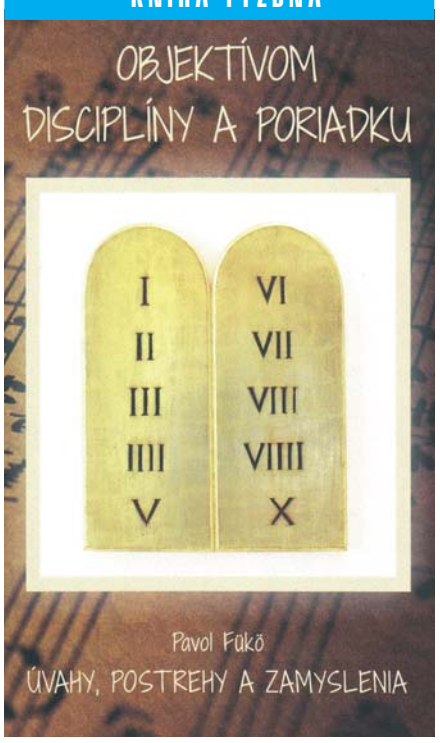

Autobiografické a spomienkové knihy prinášajú čitateľovi pohľad jednak na autora, na jeho život a životné osudy, jednak na obdobie, v ktorom dotyčný žil. Stáva sa však, že majú aj takpovediac pridanú hodnotu, ak sa autor venoval zaujímavej činnosti spojenej najmä s umením. Pavol Fükö sa po celý aktívny život venoval hudbe. Nielen ako huslista, ale najmä ako televízny režisér hudobných relácií. Práve preto je jeho spomienková kniha zaujímavým čítaním nielen pre čitateľov autobiografických kníh, ale aj pre milovníkov hudby.

Autor je absolvent Vyššej hudobnej školy v Žiline a Vysokej školy múzických umení – odbor Hra na husliach a neskôr aj odboru Televízna réžia. Niekoľko rokov sa venoval hudobnej publicistike, kam patrili najmä mesačníky Musica viva alebo Hudobná kronika. Jeho zásadným prínosom bolo najmä profilovanie záznamov či priamych prenosov z koncertov vážnej hudby, akými boli BHS či Hudba z Bratislavy. Práve pre toto profesionálne smerovanie mohol spolupracovať s hviezdami svetového formátu, ako napríklad s José Carrerasom, Lucianom Pavarottim, Davidom Oistrachom, ale aj s Petrom Dvorským, Luciou Poppovou a množstvom ďalších operných speváckov, hudobníkov či dirigentov zvučných mien. Práve spomienky na tieto umelecké osobnosti vnášajú do jeho textu bezprostrednosť, objavnosť a často nové pohľady. Pavol Fükö ako hudobne vzdelaný autor dokáže so znalosťou veci nenápadne poučiť svojho čitateľa, poskytnúť mu materiál na rozmýšľanie a azda ho aj hudobne vzdelať. Samozrejme, doslova širokodychý prúd spomienok sa netýka len hudby. Autor spomína na mladosť, na rozšantený internátny život v Žiline a v Bratislave, no aj na dobové súvislosti, vrátane cien v dnes už často neexistujúcich, ale voľakedy vychýrených podnikoch. Skrátka, kniha je bonbónikom nielen pre pamätníkov, ale aj pre hudobných nadšencov.

(mab)

MEDAILÓN

V dnešných časoch sme skôr svedkami, že sa prozaici usilujú čitateľa šokovať, prípadne prozaičky chcú svojim čitateľkám naservírovať ten pravý príbeh „zo života“. Aspoň trochu optimizmu však vnášajú pre všetkých milovníkov pôvodnej tvorby autori píšuci už roky kvalitnú prózu, ktorá je čoraz častejšie oceňovaná aj v zahraničí. Jedným z nich je aj Pavel VILIKOVSKÝ.

Rozprávač s darom irónie

Pavel Vilikovský sa narodil 27. júna 1941 v Palúdzke, ktorá je dnes súčasťou Liptovského Mikuláša, ale vyrastal v Bratislave. Matka Júlia bola učiteľka angličtiny a slovenčiny, otec Jan Vilikovský bol vysokoškolský pedagóg a literárny historik, no a starší brat Ján významný anglista a prekladateľ. Pavel po základnej a strednej škole študoval filmovú réžiu na pražskej FAMU a v rokoch 1960 – 1965 angličtinu a slovenčinu na FF UK v Bratislave. Pracoval ako redaktor v mesačníku Slovenské pohľady a po nútenom odchode z časopisu v roku 1970 na začiatku normalizácie sa zamestnal ako redaktor vydavateľstva Tatran. V rokoch 1976 – 1996 pracoval ako redaktor v časopise Romboid a v deväťdesiatych rokoch aj v slovenskej redakcii Readers´s Digest.

Irónia, paródia, persifláž, to sú Vilikovského obľúbené prostriedky, pomocou ktorých sa vyrovnáva s tým, čo ho trápi rovnako intenzívne ako nás. Na veľkú paródiu histórie sa podujal trebárs v knihe Večne je zelený... Bezohľadne sa tu vysmial najmä z legendárneho dodatočného mystifikovania dejín. Nezískal tým veľa porozumenia v konzervatívnych kruhoch, ale potešil milovníkov dobrého umenia brilantným rozprávačstvom rovnako ako ostrou intelektuálnou reflexiou. Pavel Vilikovský má na svojom autorskom konte takmer dvadsať prozaických kníh, jeho diela boli preložené do viacerých jazykov a získal celý rad ocenení, naposledy v roku 2005 Cenu Anasoft litera za knihu Čarovný papagáj a iné gýče. V týchto dňoch oslávil Pavel Vilikovský pekné jubileum – sedemdesiatpäť rokov. V mene redakcie SNN mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

V robote sa prezujte do pohodlných papúč

Našinec sa pohybuje po časovej osi, ktorú tvoria nasledujúce fázy: škôlka, škola, zamestnanie a krematórium. Poniektorí ešte stihnú aj dôchodcovské obdobie, no pravdou je, že najdlhšie trvá fáza zamestnanie a najkratšie fáza krematórium. Samozrejme že aj samotná práca sa mení. Pokiaľ za čias Jurka Jánošíka bol pracovný čas od svitu do mrku, tak dnes si odrobíme tých osem či dvanásť hodín a padla. Teda ak vôbec nejakú robotu máme a nepatríme medzi tých, ktorí sa ráno zobudia a majú fajront.

K ďalším vynálezom nášho informačného storočia patrí kĺzavý pracovný čas a práca doma. Fajnovejší tomu hovoria aj „home office“. Samozrejme že prácu doma nemôže vykonávať povezme taký murár, pravda, ak si nekachličkuje kúpeľňu. Lenže účtovník môže pokojne sčítavať cifry sediac vo vlastnej kuchyni a derúc vlastné kreslo namiesto erárneho. Počítač a príslušné siete umožňujú pracovať z domu aj počítačovým programátorom, daňovým poradcom, novinárom a ďalším podozrivým existenciám. Herec a miláčik ženskej časti publika Maroš Kramár si doma dokonca zriadil divadlo. Načo sa terigať niekde do národného, keď sa hra dá odohrať aj v obývačke. A uznajte, že to má dobre vymyslené. Návšteva, teda diváci, už dopredu vedia, že sa patrí dať takzvané „dobrovoľné vstupné“. Keďže záujemcov (a najmä snobov) je vagón, musíte sa hlásiť najmenej mesiac dopredu. No a keď ste už tam, tak určite nevytiahnete z peňaženky prepotenú desaťeurovku, ba ani dvadsiatku... Pán principál je doma a zároveň v práci, a keby mu aj hostia vyjedli chladničku, aj tak sa to rentuje.

Vrátim sa však k pôvodnému nápadu práce z domu. Podľa psychológov je to vynikajúca alternatíva, kde sa minimalizuje stres. Uznám, že je to pravda, lebo nehrozí, aby vám šéf vtrhol do kancelárie, akurát keď si nalievate pohár orešanského červeného. Ak máte manželku v práci a detváky v škole, tak si môžete pobehovať po „domácej kancelárii“ trebárs v trenírkach a v prestávkach pomedzi pracovnými výkonmi si nôtiť trávnice. Navyše, nič vám nebráni pozrieť sa občas do chladničky, či tá oravská slaninka stále tak pekne vonia. Aj s tým orešanským vínkom… Skrátka, poľahoba. No minule som sa dočítal, že tí šťastlivci, ktorí už nejaký ten piatok v režime „home office“ fungujú, majú často psychické problémy. Cítia sa sami a strácajú jednoducho motiváciu. No a preto vznikla internetová stránka, kde si môžete pustiť takpovediac „hluk“. Skúsil som to. Ranné bistro a univerzitný bufet máte zadarmo. Parížsku kaviareň a motorest v Texase za deväť dolárov, ale zasa neobmedzene. Počujete hlasy ľudí, cinkajú poháre, fučí kávovar. Normálne ma to zaujalo. Najbližšie pre našincov nahrám najmenej dvojhodinový záznam z našej krčmy Drevák. Bude počuť buchot pollitrov o stoly, krčmár Dano zhodnotí Tour de France a štamgast Kvecinka oznámi osadenstvu, čo mu môžu... Odhadujem to na predplatné najmenej desať eur…

Marek DANKO

ČRTA

Pomaly už bude aj polstoročie, čo literárny svet nazýva Jána Majerníka najlepším hubárom medzi básnikmi a najlepším básnikom medzi hubármi. Netrúfam si povedať, či je to presne tak, ale viem, že je skvelý v jednom i druhom. Básnik, satirik, prekladateľ, novinár, vynikajúci znalec svetovej poézie, najmä ruskej a novej vlny v polovici minulého storočia – Jevtušenka, Vysockého, Vinokurova, Cvetajevovej, Achmadulinovej... predovšetkým.

... a tu zrazu vraj osemdesiatnik!

Spisovateľ Ján MAJERNÍK.

Bolo to krátko po okupácii, keď vystrašenci a karieristi začali nazývať okupáciu bratskou pomocou, keď desaťtisíce poctivých prichádzalo o spoločenské postavenie i o prácu, čo som kdesi zazrel jeho báseň, najskôr v Kultúrnom živote, kým ho ešte nezakázali. A v básni verš, ktorý si dodnes pamätám: /Sedím a škrtám zo zoznamu známych.../, ktorým

Jano Majerník básnicky i logicky vyjadril atmosféru tých čias!

Nečudo, že musel opustiť miesto v Slovenskom ústredí knižnej kultúry a po pokuse učiť slovenčinu a ruštinu, na čo mal aprobáciu, na slovenskom gymnáziu v Dunajskej Strede, pár rokov byť v úzadí. Najprv v ktoromsi obvodnom kultúrnom stredisku, potom desať rokov bez miesta. Nezamestnaným však nesmel byť nikto, ani v poslednej rómskej osade, nieto stredoškolský profesor a básnik navyše, tak sa to volalo: umelec v slobodnom povolaní. Lenže ani vtedy sa z poézie a prekladov ruských a poľských básnikov nedalo bohvieako vyžiť! Z mladého básnika, ktorý sa mohol hrdiť tromi básnickými zbierkami (Okamihy dospievania, Stalo sa a Skadiaľ; štvrtá, poézia zrelého muža, Za svetlom v okne, príde o čosi neskôr) sa v onom novembri zrazu stal muž po päťdesiatke – a mohol začínať znova.

Využil mladícke skúsenosti z redigovania Mladej tvorby a Knižnej kultúry, zo spolupráce so Smenou a s Kultúrnym životom a stal sa redaktorom, začas aj šéfredaktorom Literárneho týždenníka. Z rokov normalizácie nabrúsený napísal knihu politickej satiry Pornogramy a dve zbierky nasrdenia na dnešok – v podobe aforizmov. A ešte hubárske mikropoviedky, eseje a črty Rastú! – vyšli tri vydania za sebou! – i zbierku satirických básní Na huby šiel som...

Nech ti ešte dlho a bohato rastú, kamarát náš, aj keď sa už za nimi ťažšie hrbíme!

Ján ČOMAJ
Foto: Emil SEMANCO

Kňaz Ľ. Gašpar sa namiesto afrických trópov natrvalo upol na kysucké lazy

Aj dnes by mal o čom písať

Text a foto: Robert VAVRO

Na osobu a dielo katolíckeho kňaza, slovenského humoristického spisovateľa a národného buditeľa na Kysuciach Ľudovíta Gašpara, rodáka z Opoja neďaleko Trnavy, sa, žiaľ, pozabudlo. Od jeho narodenia uplynulo už stosedemdesiatpäť rokov. Osobitnou profilovou črtou tohto vtipkára sú jeho pseudonymy. Používal ich celú škálu: Emancipovaná Rifka Cicelesová, Cvajfúz, Lujz Cvajfúz, Juro Hrbatý, Chorľavý Janko, Peter Lujz Osekanec, Slivovicay Figetlenségi hazafíg, Vyslúchal Faranovica a veľa ďalších. Základným však, pod ktorým ho možno nájsť v encyklopédii slovenských spisovateľov, je Zaosek.

Dobová snímka Ľudovíta GAŠPARA

Narodil sa 1. júla 1841 v rodine schudobneného opojského zemana – „sedmoslivkára“.

Absolvoval gymnázium v Trnave, teológiu v Nitre a po kňazskej vysviacke (1866) pôsobil ako kaplán v Štiavniku, Pruskom, Bytči a v Nitre. V roku 1874 dostal poverenie na faru v Dlhom Poli na Kysuciach, kde mu prišlo navštevovať svojich farníkov po roztratených lazoch. Strávil tu tridsaťštyri rokov.

■ OBĽÚBENÉ KYSUCE

Ľudovít Gašpar si veľmi obľúbil Kysuce. Učaroval mu tamojší ľud a medzi ním aj umrel 28. mája 1908. Na cintoríne v Dlhom Poli je pri jeho hrobe iba drevený kríž, lebo tak si to želal, chcel byť pochovaný medzi pospolitým ľudom.

Pastoračne horlivý kňaz vzácne voľné chvíle využíval na písanie. Riznerova Bibliografia písomníctva slovenského pod heslom Zaosek publikuje obsiahly zoznam jeho humoristických prác a skoro dve stovky satirických, poučných a náboženských článkov najmä v časopisoch Kresťan, Slovenský týždenník a Černokňažník, v ktorých sa zameral na dedinský a malomestský život na pozadí boja starého s novým, pranieroval malomeštiacku morálku a pomaďarčovanie. Jeho články pre ich veľkú popularitu sa dostali aj za more do Ameriky medzi slovenských krajanov a krajanskí editori ich uverejňovali v tamojších časopisoch.

Vzdávanie úcty farárovi–satirikovi Ľudovítovi GAŠPAROVI na cintoríne v Dlhom Poli.

■ PRIEHRŠŤ TITULOV

Redaktor Kresťana Eduard Šándorffi vydal v roku 1902 v Pešti Vybrané spisy humoristické Zaoska. Slovenské pohľady v úvode ich recenzie písali: „Žiadame si, aby knižka mala hodne čitateľov. Môže len dobre účinkovať...“ V jeho diele sa významne uplatnil aj trnavský dialekt. V Trnave vyšli jeho literárne práce Dedinský hasič, Chlieb svätého Antona, História drotára či Trnavský bál. Tiež Odrobinky svadby Kány galilejskej u pána Zaoska a Rozpomienka na jeden trnavský pikník (1903). Výpovedné je tiež autobiografické Tridsaťročné jubileum farárskeho úradovania velebného pána Zaoska (Topoľčany1904).

Ľudovít Gašpar-Zaosek vniesol do našej humoristickej spisby svoje osobité gesto, bystrý postreh, vtipný nadhľad, žart a najmä svojský situačný humor. Nikdy mu nešlo o to, aby napodobňoval svetových humoristických autorov typu Moliéra, Rabelaisa, Gogoľa alebo Marka Twaina. Zaosek sa vyznačoval skromnosťou, ktorej však nikdy nechýbalo zosmiešňovanie negatívnych javov, akými boli aj vtedy namyslenosť, prázdna pýcha, nadutosť, faloš, pretvárka, zveličovanie, módne výstrelky. Aj keď sám pochádzal zo zemianskeho rodu, častejšie obrátil ostrie svojho pera práve proti tejto vrstve ľudí, ktorí kŕčovite sedeli na zdedených armálesoch, tituloch, výsadách a nechceli vidieť zmeny v živote ľudu. Zoči-voči zhýralým zemanom a nadutým šľachticom stavia sedliaka roľníka, ktorý živí národ, statočne pracuje od svitu do mrku, je najlepším obrancom vlasti. Mnoho pravdivého je napríklad v jeho črte Prírodopis sedliaka, kde šľahá jeho správanie v spoločnosti pánov.

■ BODRÉ POSTREHY

Aj keď bodré humoristické postrehy, Zaosekove črty, nemožno porovnávať s humoreskami svetových alebo našich popredných spisovateľov, predsa majú svoje čaro a neopakovateľnosť. Jeho humor je štipľavý, neraz aj ostrý, satirický, vždy rezký, realistický, odpozorovaný zo skutočného života, z dedinského a malomestského prostredia. Ľudia, ktorých Zaosek každodenne stretával, boli mu blízki, známi. Vždy si veľmi vážil robotných ľudí, ktorí aj keď mali svoje slabé stránky, nikdy neboli zlí, zlomyseľní, nenosili masku pretvárky, ale boli to ľudia priami, statoční, šľachetní...

O Ľudovítovi Gašparovi je známe, že keď bol mladý, chcel byť cestovateľom, a predovšetkým chcel precestovať Afriku. Jeho túžba sa nesplnila. Namiesto v Afrike ocitol sa na Kysuciach... Namiesto ciest po afrických tropických krajoch vyše tridsať rokov strávil na kysuckých lazoch a kopaniciach.

Desaťročie od úmrtia zakladajúcej osobnosti našej literatúry faktu

Zamarovský učí dejiny grécku mládež

Ján ČOMAJ – Foto: archív SNN

Je to asi jedenásť rokov, čo ma vydavateľstvo Perfekt požiadalo napísať životopisnú kompozíciu o významnom európskom spisovateľovi literatúry faktu, zakladajúcej osobnosti tohto žánru v slovenskej literatúre Vojtechovi Zamarovskom. Na chvíle s ním v jeho pokojnom vidieckom dome v Souticiach som sa však tešil márne, zdravotný stav mu nedovoľoval opustiť Prahu, blízkosť lekárov, nemocnice a opatrovateľku, ktorou mu bola priateľka a suseda z obytného bloku. Stretávali sme sa teda v Prahe, žil v byte svojej dcéry, vydatej v zahraničí. Keď som bol po roku zaniesť rukopis vydavateľstvu, na zastávke trolejbusu som stretol jeho bratislavskú švagrinú. Povedala mi, že Vojtech Zamarovský práve umrel.

Prišiel som do vydavateľstva so smutnou správou. Chvíľu sme spomínali. V smútku a údive, aké náhody vie vymyslieť život: dopísal svoj osud vo chvíli, keď ktosi dokončil o ňom knihu.

■ CESTA K PREKLADU

Vojtech Zamarovský (5. októbra 1919 – 26. júla 2006) sa priznával, že spisovateľom sa stal z núdze. Po absolutóriu na trenčianskom gymnáziu začal v roku 1938 študovať na Vysokej škole obchodnej v Prahe, ale okupácia Česka a Moravy a zákaz českých vysokých škôl vyhnal slovenských študentov z Prahy. V Bratislave sa zapísal na Právnickú fakultu a absolvoval ju v roku 1946. Ľúto mu však bolo načatého ekonomického štúdia – dokončil ho na pôvodnej škole v Prahe, ale už po februárovom prevrate. Ten rozhodol o jeho ďalšom osude. Istý čas ešte pracoval na pražskom Úrade predsedníctva vlády, ale keďže bol syn živnostníka (kominárskeho majstra z Trenčína), musel z miesta preč. Rok či dva robil štatistika v Štátnom plánovacom úrade, ale kádrovácky tlak silnel a Zamarovský vedel, že si treba rýchlo nájsť nenápadné pracovisko, lebo inak skončí vo výrobe ako tisíce iných podobných prípadov. Tak sa stal administratívnym pracovníkom jedného pražského vydavateľstva. Manželka bola úradníčka, plat neveľký, „v Praze draze“ – z ich platov štvorčlenná rodina s pomerne veľkým bytom v centre, s istými nárokmi a výdavkami na kultúru a spoločenský život by bola ťažko vyžila. Tak začal prekladať. Vo vydavateľstve stále niečo chceli. A on bol viacjazyčný, dobrý štylista (zamladi sa v slohových prácach pretekal s trenčianskym spolužiakom, budúcim veľkým českým spisovateľom A. P. Borovičkom), takže mal roboty vyše práva. A zvykol si na honoráre.

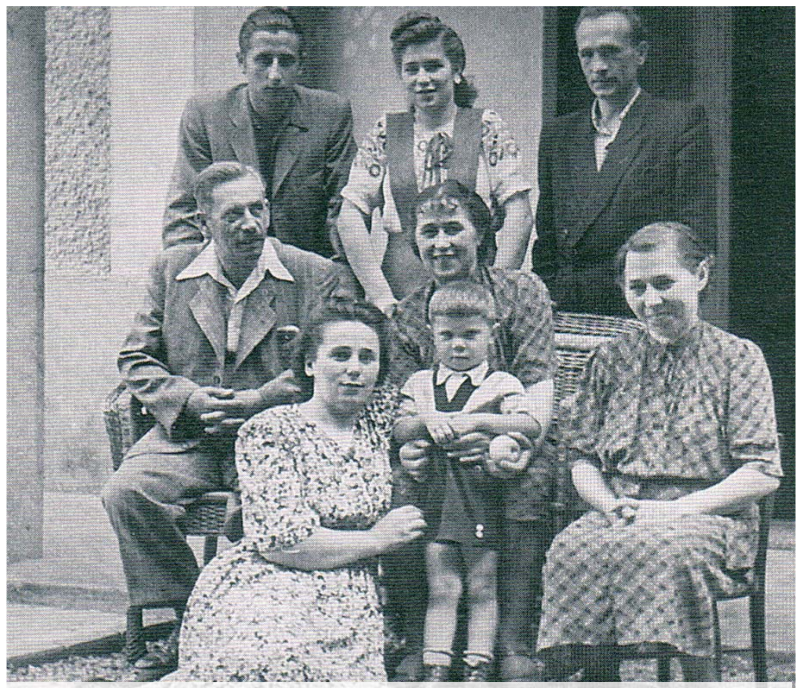

Rodina Zamarovských v štyridsiatych rokoch. Budúci spisovateľ v hornom rade vľavo.

■ ZROD SPISOVATEĽA

Celé roky pestoval svojho koníčka – záujem o antiku a prastarú históriu Mezopotámie, Asýrie, Sumerov, Babylonu, Egypta, Grécka... Až jedného dňa si povedal, že skúsi sám o tom čosi napísať. Za vlastnú knihu dostane hádam viac ako za preklad... Tak vznikla jeho prvá kniha Za siedmimi divmi sveta (1960) a bol to nevídaný úspech. Zároveň s českým vyšlo aj slovenské vydanie a prvé preklady. Nasledovalo Objavenie Tróje (1962) a Za tajomstvom ríše Chetitov (1963) a literárny svet zistil, že do jeho stredu vstúpila všestranne pripravená osobnosť, vzdelaná, pracujúca s potvrdenými faktmi – a navyše píšuca dejiny ako román a encyklopedické knižky ako súbor poviedok.

■ MASÍVNE DIELO

Za tridsať rokov mu vyšlo trinásť objemných zväzkov, obyčajne paralelne v češtine i slovenčine, v masových nákladoch a v prekladoch do dvanástich jazykov. Už krátko po štarte musel Zamarovský opustiť zamestnanie a byť jedným z prvých profesionálnych spisovateľov, ktorý sa musel a mohol venovať iba cestovaniu, štúdiu a tvorbe svojich kníh. Ich súhrnný náklad dávno prekročil milión exemplárov. Neskôr ho na cestách sprevádzala asistentka – dcéra. Stalo sa jej to osudným. Vydala sa za Gréka.

Pražské štúdiá a dlhoročné pôsobenie v Česku mu umožnili písať v oboch jazykoch – po česky aj po slovensky. Vydavatelia tak šetrili na honorároch za preklad. Všetko šlo ako po masle. Spor nastal iba vtedy, keď Zamarovský bránil svoju staromódnu transkripciu gréckych názvov a mien, obyčajne s „h“ , Atheny – namiesto Atény. A aj keď svoje bránil zúrivo, zákony pravopisu boli silnejšie.

■ VÝZNAM OSOBNOSTI

Niektoré jeho diela sú na gréckych stredných školách povinnou literatúrou gréckeho dejepisu. V druhej polovici 20. storočia sa Zamarovský pevne zapísal do svetovej literatúry. A z podobne písanej populárno-vedeckej, publicistickej či náučnej spisby vytvoril českú a slovenskú literatúru faktu. Preto plným právom sa z iniciatívy Klubu spisovateľov literatúry faktu pred desaťročím stala slovenskou národnou cenou v tomto žánri Cena Vojtecha Zamarovského.

Matičným dňom v Slanci si uctili Svetozára Hurbana Vajanského

Akadémiu pripravia aj v septembri

Text a foto: Jozef MYSLAVSKÝ

Kolektív slaneckých matičiarov tvoria najmä učitelia z tamojšej základnej školy s materskou školou. V minulých dňoch tu k Roku Svetozára Hurbana Vajanského, ktorý vyhlásila Matica slovenská k storočnici úmrtia tohto „národného patriarchu“, pripravili Matičný deň spojený so slávnostnou akadémiou, na ktorý do Slanca po šiestich rokoch zavítali aj matičiari z Košíc s kultúrnym programom.

Aj keď majú v tejto peknej škole primeranú kultúrnu sálu, o slávnostnú akadémiu bol taký obrovský záujem, že sa žiaci z vyšších ročníkov pre nedostatok miesta dovnútra nedostali, a tak sa bude musieť na mnohé žiadosti triednych učiteľov a žiakov slávnostná akadémia k S. H. Vajanskému ešte raz zopakovať koncom septembra. Matičný deň otvorili jeho hlavný organizátor, predseda MO MS Košiacich-Myslave František Mrva spolu s predsedníčkou MO MS v Slanci Mgr. Dankou Bittóovou. V úvode slávnostnej akadémie vystúpili známe speváčky zo súboru Matičiarky pod vedením predsedníčky MO MS Košice-Západ Milky Nôtovej. Hlavný referát o slávnej histórii a reáliách Matice slovenskej prednies- sol F. Mrva. Počas samotnej akadémie uviedli aj audiodokumenty o živote a diele tohto velikána slovenského národného života. V pripravenom pásme o živote a diele S. H. Vajanského vynikajúco účinkovali žiaci Benjamín Hajda, Zuzana Belová a Simona Ičová. Nielen im, ale aj kolektívu pedagógov boli určené knihy a venované Národné kalendáre, ktoré poslúžia ako ceny na matičné akcie v tomto roku. Matičiarky zaspievali krásne ľudové piesne aj na záver programu a za veľkého potlesku odmenili Slančania hostí z Košíc pletenými košíčkami a nádhernými kyticami kvetov, ktoré im z vďaky vyrobili šťastní školáci zo Slanca.

Rok S. H. Vajanského pozdravili žiaci a pedagógovia v Slanci.

Prednáška a programový cyklus k Roku Svetozára Hurbana Vajanského

Košické historické rázcestníky

Michal MATEČKA, riaditeľ D MS Košice

Košický Dom Matice slovenskej, Miestne odbory Matice slovenskej Košice III, Košice-Sever, Košice-Západ a Miestny úrad Košice-Staré Mesto zorganizovali koncom mája kultúrno-spoločenské podujatie pod názvom Historické rázcestníky. Venovali ho dvom z najvýznamnejších osobností Slovenska – Jonášovi Záborskému a Svetozárovi Hurbanovi Vajanskému.

V prvej časti programu si prítomní vypočuli prednášku JUDr. Ľudovíta Šomšáka o živote a diele Jonáša Záborského. Tento pozoruhodný prozaik, básnik, dramatik, novinár, teológ, kňaz a pedagóg, svojský mysliteľ a kritický glosátor súdobej spoločnosti pôsobil v Košiciach ako nemecký kaplán a v roku 1850 aj ako profesor gréčtiny na právnickej fakulte. Prednášajúci sa z osobných dokumentov podrobnejšie venoval Záborského žiadosti z 25. novembra 1848, adresovanej košickej sedrii, aby bol prepustený na slobodu z väzenia, kde ho držali za prechovávanie Žiadostí slovenského národa. Takisto hovoril o Štúrovej návšteve Košíc s Jozefom Miloslavom Hurbanom vo februári 1849. V závere prednášky pripomenul zástoj Jonáša Záborského ako historika, ktorý sa v šesťdesiatych a sedemdesiatych rokoch 19. storočia výrazne podpísal pod vývin slovenského historického myslenia a dotváranie vtedajšej koncepcie slovenských dejín, a tiež ako autora najväčšieho a najrozsiahlejšieho diela slovenskej historiografie v 19. storočí – Dejín kráľovstva uhorského od počiatku do časov Žigmundových. Na vydanie tohto objemného sedemstostranového diela sme dovtedy čakali stotridsaťsedem rokov...

Básňou Neskromné želanie v podaní Ing. Albíny Pacekovej a esejou O dnešnom prúde v umení a literatúre z tvorby Svetozára Hurbana Vajanského otvorili organizátori programový cyklus D MS Košice k Roku Svetozára Hurbana Vajanského, ktorý bol vyhlásený pri príležitosti stého výročia jeho úmrtia. V úvode priblížili Vajanského nielen ako významného autora poézie a prózy, ktorého básnická tvorba posunula vývin slovenskej poézie dopredu, ale najmä ako výraznú postavu slovenskej kultúry, národného a politického života druhej polovice 19. storočia. Do programu na podujatí prispela spevom ŽSS Matičiarky pod vedením Emílie Nôtovej, FSS Rozmarija z Nováčan pod vedením Ing. Dariny Handzokovej, speváckym sólom Nicol Kovaľová, umeleckým prednesom Matúš Vysoký a bravúrnou hrou na klavíri pedagogička Mgr. Marcela Szatmáryová zo ZŠ na Krosnianskej ulici v Košiciach.

Pamätný reliéf na Záborského fare v Košiciach.

POZVÁNKY

***– 1. tvorivé medzinárodné sympózium pre verejnosť** – 11. 7. 2016 o 10 h až 20. 7. 2016. D MS Galanta. Projekt TAPI pre Galantu. Bližšie informácie: http://matica.sk/events/event/projekt-tapi-pre--galantu/. Zachráňme spoločne neogotický kaštieľ!*

***– Krása ukrytá v kroji** – výstava, D MS Nitra. Potrvá do 31. 7. 2016. Účasť treba nahlásiť vopred 0918/113 212 alebo na dms.nitra@matica.sk.*

***– Slováci v Rumunsku** – SNM-EM Martin. Výstava potrvá do 30. 8. 2016. Bližšie informácie: http://matica.sk/events/event/vystava-slovaci-v-rumunsku/.*

***– Slávnostný koncert ku Dňu Ústavy SR** – 6. 9. 2016 o 10 h v aule SOŠ na Moldavskej ceste 2 v Košiciach.V bohatom programe vystúpia študenti stredných škôl, gymnázií a konzervatórií z Košického a Prešovského kraja. Magnetom bude vystúpenie päťdesiatčlenného Orchestra ľudových nástrojov, muzikálového orchestra a Symfonického orchestra s dievčenským speváckym zborom. Tešíme sa na vás! Bližšie informácie:http://matica.sk/events/event/slavnostny-koncert-ku-dnu-ustavy-sr/*

***– Literárne múzeum SNK** pozýva na prehliadku výstavy Všetko najlepšie pri príležitosti 50. výročia Literárneho múzea Slovenskej národnej knižnice v Martine, ktorá je retrospektívou činnosti tejto inštitúcie . Expozíciu tvorí výber jedinečných kníh, malieb, zvukových a vecných pamiatok na spisovateľov, približuje návštevníkom inštitúciu, ktorá je jedinečná svojho druhu na Slovensku. Predstavuje našich literátov aj prostredníctvom prvých knižných vydaní, pričom viaceré dopĺňajú osobné venovania. Možno tu nájsť aj unikátne venovanie knihy s podpisom Ľ. Štúra – v roku 1837 ju od neho dostal usilovný študent prešporského lýcea Mikuláš Petrikovich.*

V Šintave nedávno založili žiacku Maticu slovenskú

Prúty viac než len symbolické

Helena RUSNÁKOVÁ

Miestny odbor Matice slovenskej v Šintave vznikol pred desiatimi rokmi v apríli 2006. K ustanovujúcim členom MS sa pridala väčšina učiteľov tamojšej základnej školy cítiac potrebu šírenia národnej hrdosti medzi deťmi a mládežou nielen v rámci výchovno-vyučovacieho procesu, ale aj pomocou kultúrnej a vzdelávacej inštitúcie, akou Matica slovenská je.

Mnoho zakladajúcich členov MS pochádza i z Trnavského kraja, niektorí sú už v regióne aj zabudnutí, keďže ho museli opustiť za svoje národno-buditeľské cítenie a zvyšok života nedobrovoľne prežiť mimo slovenského prostredia Uhorska (napr. J. K. Viktorin, rodák zo Zavaru pri Trnave, zomrel v Budíne, pochovaný je v mestečku Visegrád, MR). A práve história je jedným z východiskových momentov, cez ktoré môžeme priblížiť dnešným deťom boj za svojbytnosť slovenského národa a pestovať v nich národnú hrdosť.

Šintavský predseda MO MS PhDr. PaedDr. Martin Bodis, PhD., s uspokojením konštatoval, že členská základňa sa rozrastá, ľudia v obci – aj mimo nej – chcú svojou aktivitou podporiť činnosť Matice slovenskej, dokonca viacerí z nich na matičné podujatia prichádzajú i s deťmi, a tak skrsol nápad rozšíriť členskú základňu aj o žiakov. Na úvodnom stretnutí , ktoré sa uskutočnilo tohto roku začiatkom júna, M. Bodis vysvetlil záujemcom o členstvo poslanie Matice slovenskej i jej úlohy, porozprávali sa o plánovaných akciách , ktorých námety budú vychádzať nielen od dospelých matičiarov, ale aj od mládežníkov. Tých bolo deväťnásť, na prvom spoločnom stretnutí prijali názov Prúty a za svoju predsedníčku si zvolili P. Čambálovú.

Šintavský matičný odbor je v zapojení detí do matičnej činnosti prvou lastovičkou, ale istotne nie poslednou, pretože, ako nám povedal predseda M. Bodis na rokovaní KR MS v Dunajskej Strede, založenie žiackej Matice slovenskej sa dočkalo uznania. Istotne bude príjemným oživením aj pre dospelých matičiarov, ktorí sa už tešia na mnohé spoločné podujatia, ktoré vzídu aj z nápadov a kreativity detí. Mladým matičiarom v Šintave držíme palce a tešíme sa na správy o ich aktivitách, ktorých – ako veríme – nebude málo.

Lipa zo Šrobárovej na Dolniakoch rozvoniava pesničkami

Najviac sa páčia ich trávnice...

Text a foto: František BUDA

Prišli mnohí, čo majú radi slovenské ľudové pesničky: z dediny vari všetci a z blízkeho okolia viacerí. To preto, aby svojou prítomnosťou – samozrejme ozvučenou spevom – pozdravili 25-ročnú spevácku skupinu Lipa z obce Šrobárová, učupenej pod Starým vrchom vo východnej časti Komárňanského okresu.

Malá, prevažne ženská skupina vznikla náhodne ako východisko z núdze. Pred štvrťstoročím totiž Šrobárovčania chystali oslavy 70. výročia príchodu slovenských kolonistov na Dolniaky. Bez spevu v kedysi spevavej vieske – to by tak ešte chýbalo! Pravdaže, ponúkali sa viaceré kultúrne telesá, no všetky pýtali mastný honorár, ktorý by obecnú pokladňu načisto zruinoval. A vtedy do diania vstúpila učiteľka Božena Gažová. Veď – pomôž si, človeče...

Súbor Lipa z obce Šrobárová oslávil štvrťstoročie činnosti.

Agilná Šrobárovčanka vtedy pochodila azda všetkých súkmeňovcov, ktorým sa spev stal každodenným rituálom života. Dokopy sa dalo štrnásť žien a po dvoch mesiacoch tvrdého nácviku prvý raz predstúpili pred verejnosť. „Triasli sa nám nielen hlasy, ale aj kolená, no keď sme vycítili spontánne prejavy sympatie obecenstva, razom bolo po tréme,“ spomína zakladateľka aj vedúca skupiny. Od toho času sa skupina činí bez prestávky. Z pôvodnej zostavy okrem vedúcej zostala len predsedníčka MO MS Mária Huláková, no pribudli ďalšie ženy, ba aj jeden muž. V repertoári majú vyše stopäťdesiat piesní najmä z regiónov, odkiaľ sa prisťahovali ich starí rodičia – z Oravy, Kysúc, od Žiliny, Zvolena a Trenčína. Najviac sa ľuďom páčia trávnice.

Lipa najčastejšie spieva doma, no nielen na javisku, ale aj pri oživovaní ľudových zvykov a tradícií. Napríklad členky obnovili páračky peria, domáce tkanie kobercov či stavanie mája. Organizujú silvestrovskú vatru, pri ktorej – najmä spevom – vítajú nový rok. A aby aj žalúdky došli na svoje, varia a pečú jedlá starých mám. Pochutí si na nich celá dedina. „Zabŕdli“ aj do obecného diania, čo preložené do jednoduchej reči znamená pokus o obnovenie miestnej knižnice a zriadenie izby tradícií. Predmety do nej už zbierajú, napríklad pritom zachránili školské lavice, v ktorých sedávali terajší seniori.

Skupinu si povšimlo aj blízke okolie. Speváčky často volávajú do neďalekej obce Virt – aj keď obyvateľstvo je zo šesťdesiat percent maďarské, zakaždým zožnú mohutný potlesk.

Veľa sa im podarilo zvládnuť, ale či je to všetko, čo si onoho času predsavzali? Žiaľ, nie. Úfali si založiť dorastenecký spevokol, no pre nezáujem mladých sa nepohli z miesta. Škoda, v podmienkach južného Slovenska škoda dvojnásobná! Lebo keď do Lipy – pripomeňme, že s veľkým L – nebude prúdiť čerstvá miazga, jej listy ovisnú a konáre postupne zoschnú. Kiež by sa to nestalo!

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Je tu horúce leto

***V** Bratislave vyrástli zátarasy, aby sa v nej v pokoji mohli stretnúť predstavitelia dvadsaťsedemčlennej Európskej únie. Dvadsiaty ôsmy je už akoby „z kola von". Súčasná demokracia sa, zdá sa, bez zátarás nezaobíde.*

My matičiari sa stretávame bez zátarás, a to napriek tomu, že ešte sa sem-tam na nás pľuje. Ale všetko len dočasu. Pretrvajú veci skutočne dobré a potrebné. Napríklad taký Kongres slovenskej inteligencie akoby po dvadsiatich štyroch rokoch – a niekoľkých stretnutiach po tom – vstal z mŕtvych. Medzi „kongresistov" prišiel aj expremiér Vladimír Mečiar a dostal príležitosť, aby on ako spoluzakladateľ súčasného slovenského štátu povedal svoju víziu o našej budúcnosti. Bolo čo počúvať: nepriateľom Slovenska je katastrofálna demografia a jej napomáhajúca sociálna politika. Naozaj je čas niečo s tým robiť, ak nechceme ako národ vymrieť. Čas na zmenu trebárs v systéme prídavkov na deti nemožno donekonečna predlžovať. Slovensku škodí aj neexistencia strategického úradu či úradu, ktorý by pri parlamente kontroloval Európsku úniu, či si plní svoje záväzky voči nám.

V súvislosti s naším začatým predsedníctvom v Európe diskutovala v Ľubochni slovenská inteligencia aj o našom budúcom vzťahu k tomuto spoločenstvu. Napokon sa zhodli viac-menej s Popradským memorandom, ktoré Slovenská národná strana prijala presne pred troma rokmi – 29. júna 2013. Že Európska únia potrebuje reformy, potrebuje menej centralizácie a viacej slobody pre jej členské štáty, a to v tých najrôznejších oblastiach. Ak by sa však reformám bránilo, Slovensko by malo mať právo zvážiť čo ďalej.

A popritom v horúcom lete naberá matičný život druhý dych. Je tu už tradične nielen cyrilo-metodská Nitra, ale aj každý kút Slovenska si uctieva našu duchovnú základňu. Pozvaní je veľa, jednoducho všade byť nemôžem. Chodievam tam, kde som ešte nebol, napríklad v Dulovciach. A človeka poteší, že aj na našom slovenskom juhu bijú slovenské srdcia. Rovnako ako na severe pri výstupe na Kubínsku hoľu či v Mani, alebo v Šumiaci, v Cejkove či v obci Veľké Hoste pri tradičných vatrách. Robíme toho veľa.

Zdá sa, že naša Matica sa prinavracia najmä do našich dedín ako spoľahlivá ochrankyňa tradícií.

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
tasr

Matica slovenská priniesla úsmev na detskú onkológiu

Obnovili prospešnú tradíciu

Text a foto: Jozef MYSLAVSKÝ

Po šiestich rokoch, keď sa prerušila predtým myslavským matičným odborom založená pekná tradícia charitatívnych akcií v nemocniciach, prišli matičiari v Košiciach-Myslave znovu s iniciatívou obnoviť tieto podujatia na veľkú radosť vedenia DFN v Košiciach i malých pacientov na tamojšom onkologickom oddelení.

Spoluorganizátorom tohto humanistického počinu, ktorý bude mať pokračovanie aj v budúcich rokoch, bola Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety, detašované pracovisko Košice, ktoré vedie podpredseda MO MS Košice-Myslava PaedDr. Gejza Adam, PhD. Tento agilný matičiar vkomponoval do akcie účinkovanie Orchestra ľudových nástrojov zo svojho Súkromného dramaticko-hudobného konzervatória v Košiciach. Svoje kvality pridal aj vynikajúci divadelný súbor ochotníkov zo základnej školy v Ruskove, ktorý dlhé roky vedie učiteľka Mgr. Valéria Sinčáková. Deti potešili hrou Wolfík a Lujzinka. Súbor viackrát zvíťazil na krajskom matičnom festivale Divadelné Košice Jozefa Adamoviča a Jula Zborovjana a tohto roku postúpil z krajského kola amatérskych divadiel do celoslovenského kola v Šali. Ich účinkovanie odmenili malí pacienti, ale aj zdravotnícky personál z tohto oddelenia spontánnym potleskom. Program spestrili fantastickými scénkami „červenonosí" klauni z domácej DFN, ktorí sa na pamiatku veľmi radi odfotili s manažérom orchestra i konzervatória. Najväčšiu radosť mali deti, keď im organizátori celkom na záver rozdali rozprávkové knihy z Vydavateľstva MS, ktoré im zo svojich prostriedkov zadovážil František Mrva, a veľké balíčky čokoládových dobrôt, ktoré im venoval riaditeľ obchodnej spoločnosti Metro Košice Ing. Peter Miklovič. Vážnosť podujatia zvýraznila záštita primátora mesta Košice MUDr. Richarda Raši, PhD., MPH.

Matičiari medzi pacientmi.

MATICA SLOVENSKÁ so sídlom P. Mudroňa 1, 036 01 Martin, IČO 00179027,
zastúpená štatutárnym orgánom Ing. Mariánom Tkáčom, PhD., predsedom Matice slovenskej,

VYHLASUJE

podľa § 281 – 288 zákona č. 513/1991 Zb. Obchodného zákonníka neurčitým osobám obchodnú verejnú súťaž o najvhodnejší návrh na uzavretie kúpnej zmluvy

na predaj nehnuteľného majetku Matice slovenskej vedeného katastrálnym odborom Okresného úradu Martin, zapísaného na liste vlastníctva č. 374, obec Necpaly, katastrálne územie Necpaly, časť A: parcely registra „C" evidované na katastrálnej mape: parc. č. 137/11, výmera 246 m² – zastavané plochy a nádvoria, parc. č., 138/1, výmera 10103 m² – záhrady – nehnuteľná kultúrna pamiatka, parc. č. 138/6, výmera 186 m² – zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 138/13, výmera 104 m² – zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 138/14, výmera 2273 m² – záhrady, parc. č. 138/16, výmera 207 m² – zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 139, výmera 59 m² – zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 140, výmera 3015 m² – zastavané plochy a nádvoria – nehnuteľná kultúrna pamiatka, parc. č. 141, výmera 138 m² – zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 142, výmera 84 m² – zastavané plochy a nádvoria, parc. č. 143, výmera 755 m² – záhrady – nehnuteľná kultúrna pamiatka; stavby: súp. č. 93 na parc. č. 142, druh stavby – iná budova, popis stavby – budova, súp. č. 94 na parc. č. 140, druh stavby – budova na kultúru a na verejnú zábavu, popis stavby – kaštieľ – nehnuteľná kultúrna pamiatka, bez súp. č. na parc. č. 137/11, druh stavby – poľnohospodárska budova, popis stavby humno, bez súp. č. na parc. č. 138/6, druh stavby – poľnohospodárska budova, popis stavby – hospodárska budova; časť B: vlastník Matica slovenská, P. Mudroňa 1, Martin, PSČ 036 01, SR, v spoluvlastníckom podiele 1/1, časť C: ťarchy – bez zápisu,

tento je podľa § 5 ods. 3 zák. č. 176/2004 Z. z. o nakladaní s majetkom verejnoprávnych inštitúcií nepotrebná vec, ktorá už neslúži a ani v budúcnosti nebude slúžiť verejnoprávnej inštitúcii na plnenie jej základných úloh ani na plnenie jej iných úloh, preto Matica slovenská podľa § 5 ods. 1 zák. č. 176/2004 Z. z. predá túto nepotrebnú nehnuteľnú vec, a to len v celosti na základe obchodnej verejnej súťaže tomu, kto ponúkne najvyššiu kúpnu cenu. Požadovaná kúpna cena, minimálne podľa znaleckého posudku: pozemky – 345.000,- €, stavby – 15.600,- €, spolu 360.600,- €. So znaleckými posudkami na nehnuteľný majetok sa navrhovateľ môže oboznámiť u vyhlasovateľa, termín nahliadnutia, ako aj obhliadky nehnuteľnosti si môže navrhovateľ dohodnúť u riaditeľa TIÚ MS PaedDr. Branislava Kohúta, na tel. č.: 0915 988 896, e-mail: branislav.kohut@matica.sk, adresa: Technicko-investičný útvar Matice slovenskej, P. Mudroňa č.1, 036 01 Martin.

V kúpnej zmluve bude dohodnuté, že cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Podmienky obchodnej verejnej súťaže:

Určuje sa spôsob podávania návrhov na uzavretie kúpnej zmluvy na uvedené nehnuteľnosti, a to písomne na adresu vyhlasovateľa v zalepenej obálke výrazne označenej neotvárať: VOS v lehote do 30. 6. 2016, do ktorej možno návrhy podávať, lehota na oznámenie vybraného návrhu je 6. 7. 2016. Vyhlásenie a obsah podmienok obchodnej verejnej súťaže bude uverejnený na www.matica.sk a v celoštátnom týždenníku Slovenské národné noviny (§ 282 ods. 1 a ods. 2 zákona č. 513/1991 Zb).

- Vyhlasovateľ si určuje právo na zmenu alebo zrušenie uverejnených podmienok a súťaže, toto právo v uverejnených podmienkach súťaže si vyhradil a zmenu alebo zrušenie uverejnil spôsobom, ktorým vyhlásil podmienky súťaže (§ 283 zákona č. 513/1991 Zb.).
- Navrhovatelia nemajú nárok na náhradu nákladov spojených s účasťou na súťaži (§ 284 ods. 3 zákona č. 513/1991 Zb.).
- Predložený návrh nemožno odvolať, meniť alebo dopĺňať po jeho predložení (§ 285 ods. 1 a 2 zákona č. 513/1991 Zb.).
- Vyhlasovateľ si vyhradzuje právo odmietnuť všetky predložené návrhy (§ 287 zákona č. 513/1991 Zb.).
- Cenu za nehnuteľnosti je kupujúci povinný zaplatiť v deň nadobudnutia platnosti zmluvy.

Ostatné tu osobitne neupravené práva a podmienky obchodnej verejnej súťaže upravujú príslušné ustanovenia § 284 – § 288 zákona č. 513/1991 Zb. Navrhovateľ podaním návrhu vyslovuje súhlas so všetkými podmienkami obchodnej verejnej súťaže.

V Martine 20. 5. 2016

Ing. Marián Tkáč, PhD.,
predseda Matice slovenskej

ČITATEĽSKÁ SÚŤAŽ

Vážení čitatelia,

v SNN 23 sme v našom kvíze upozorňovali na aktivity disidenta A. Seleckého a z pestrého registra jeho profesijných záujmov sme sa pýtali, ako sa nazýva jeho dokumentárny film, ktorý zachytáva súčasnú podobu mariánskeho kultu, konkrétne vo východoslovenskej obci Litmanová. Správny názov bol Cesta na horu Zvir. Z odpovedí, ktoré prišli do redakcie, sme vyžrebovali týchto našich čitateľov: Eva Handerová, Košice; Mária Bestenreinerová, Bratislava; Pavol Sokol, Banská Bystrica.

V tomto vydaní SNN nám spolupracovník M. Šimkulič približuje netradičnú súťaž vtipkárov, ktorú ako editor novín Pod Vihorlatom pomáhal organizovať aj popularizovať. Napíšte nám názov obce – ktorá je akýmsi slovenským Gabrovom – o ktorej sa vtipkuje a kde sa v žartovaní súťažilo?

Odpovede posielajte na adresu redakcie našej administrátorke Ľubici Rišiaňovej do 15. júla tohto roka s označením Čitateľská súťaž.

(se)

PRIPOMÍNAME SI

9. júla

– päť rokov od smrti otca modernej slovenskej vodohospodárskej výstavby, stavbyvedúceho Oravskej priehrady, iniciátora Vážskych stupňov a projektanta najväčšieho stavebného diela na Dunaji, z ktorého sa realizoval len komplex vodných stavieb v Gabčíkove a Čunove, prof. Dr. tech. vied Petra Danišoviča; dožil sa plodných stoštyri rokov (1907 – 2011)

10. júla

– stopätnásť rokov, čo turčiansky župan Just napísal rozhorčený list uhorskému ministrovi vnútra, že v Martine sa nebezpečne šíri slovenské povedomie prostredníctvom novín, posielaných vysťahovalcami z Ameriky (1901)

– storočnica slovenského grafika, majstra plagátu Rudolfa Altrichtera (1916 – 1978)

– osemdesiatpäť rokov by oslávil Ivan Rajniak, člen Činohry SND, rodák z Hybe (1931 – 1999)

11. júla

– pred šesťdesiatimi piatimi rokmi (1951) začali na západných hraniciach budovať zátarasy z ostnatého drôtu pod vysokým napätím, medzi dva rady sa naťahovali lanká, ktoré pri chôdzi vystreľovali svetlice, a v rozpätí dostrelu samopalu sa stavali strážne veže; hranice strážili aj ozbrojené hliadky so psami

– štyridsaťpäť rokov, čo slovenskí horolezci dosiahli prvú himalájsku osemtisícovku Nanga Parbat (1971), na vrchol vystúpili Ivan Fiala a Michal Orolín

12. júla

– v Lukovištiach sa pred sto štyridsiatimi rokmi narodil básnik Ivan Krasko (1876 – 1958),vlastným menom Ing. Ján Botto, chemický inžinier, ktorý svoju poéziu predstavil ako dvadsaťročný vysokoškolák na stránkach matičných Slovenských pohľadov; hoci vydal len dve zbierky: Nox et solitudo a Verše, je najvýraznejším predstaviteľom našej literárnej moderny, priznával, že poéziu píše len „vo dňoch sviatočných"; jeho dcéra Eva bola manželkou Ladislava Mňačka

– deväťdesiat rokov od narodenia skladateľa a dirigenta Vojtecha Adamca (1926 – 1973)

13. júla

– pred osemdesiatimi rokmi začal medzi Prahou a Bratislavou premávať expres Slovenská strela (1936); trať prekonal za 4 hodiny a 50 minút – akáže zmena po rokoch?

14. júla

– pred deväťdesiatimi rokmi sa narodil interiérista doc. akad. arch. Vojtech Vilhan (1926 – 1988), autor vnútorného riešenia novej budovy Národného zhromaždenia v Prahe, Matice slovenskej – Slovenskej národnej knižnice v Martine, jeho Koliba na Expo v Montreale učarovala návštevníkom

– osemdesiatich piatich rokov sa dožíva neúnavný šíriteľ krásy slovenskej poézie herec Juraj Sarvaš

15. júla

– iba stopätnásť rokov je nedeľa úradne sviatkom; v roku 1891 nariadili povinné nedeľné voľná na pracoviskách, okrem dopravy, spojov a nemocníc

– významný prekladateľ a literárny vedec Vladimír Oleríny sa dožíva deväťdesiatich piatich rokov

(jč)

Týždenník Matice slovenskej. Vydávajú MS a VMS, s.r.o., IČO 00 179 027, IČO 36 418 404. Martin. Šéfredaktor Maroš SMOLEC. Zástupca šéfredaktora Emil SEMANCO. Sídlo: P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811, e-mail: snn@matica.sk, snnredakcia@matica.sk. Filiálna redakcia: Grösslingová 23, 812 51 Bratislava. Administrácia: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin. Tel: 043/ 38 12 838, 38 12 811. Tlač Neografia, a. s., Martin.. Rozširuje PNS, Mediaprint Kapa a redakcia. Redakčná rada: Marián TKÁČ, Marián GEŠPER, Peter CABADAJ, Ján ČOMAJ, Ján JANKOVIČ, Jaroslav CHOVANEC, Peter ŠTRELINGER. Podávanie novinových zásielok povolené OZ SsRp Banská Bystrica, č.j.1081-93-PTP z 30. 3. 1993. Objednávky na predplatné prijíma redakcia SNN, Slovenská pošta a každý doručovateľ. Objednávky zo zahraničia: redakcia SNN a Slovenská pošta, a. s., Stredisko predplatného tlače, Námestie slobody 27, 810 05 Bratislava 15, e-mail: zahranicna.tlac@slposta.sk. Ročné predplatné 26 €, v ČR 530 Kč + 460 Kč poštovné, Európa 100€, ostatný svet 180USD. Neobjednané rukopisy a fotografi e nevraciame. MIČ 49 644, ISSN 0862-8823. EV 4009/10.